

SZAKDOLGOZAT

Czérna Gertrúd

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Neveléstudományi Intézet

**Nyelvhasználati különbségek eltérő szociális háttérű tanulók
nyelvi teljesítményében**

Belső konzulens: Dr. Kövérné Dr. Nagyházi
Bernadette
Egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Neveléstudományi Intézet
Anyanyelvi és
Gyermek kultúra Tanszék

Készítette: Czérna Gertrúd

Kaposvár
2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés és célkitűzés	2
2. Szakirodalmi áttekintés	3
2.1 A nyelvi fejlődés folyamat	3
2.2. Szegregátumok	6
2.3. Nyelvi hátrány	8
2.4. A nyelvi szocializációból fakadó különbségek az oktatási intézményekben	11
3. Alkalmazott módszerek	13
3.1. Módszer	13
3.2. Vizsgálati anyag	13
4. Eredmények és értékelésük.....	15
4.1. A nagyvárosi gyermekek kérdőívének értékelése	15
4.2. A kisvárosi tanulók kérdőívének értékelése	26
4.3. A két intézmény tanulóinak válaszainak összehasonlítása.....	36
5. Következtetések és javaslatok.....	42
6. Összefoglalás	44
7. Irodalomjegyzék	46
8. Táblázatok és ábrák jegyzéke	48
Mellékletek.....	49
Köszöntenyilvánítás	54
Hallgatói nyilatkozat	55
Konzulensi nyilatkozat.....	56

1. Bevezetés és célkitűzés

Szakedolgozatom témájaként egy véleményem szerint nagyon érdekes kérdést szeretnék bemutatni, mely még az előző munkahelyem kapcsán került előtérbe, amikor egy segélyszervezetnél dolgoztam.

A munkahelyem helyszíne egy Somogy vármegyei szegregátum volt. A megyében biztos, de valószínűleg országosan is az egyik legszegényebb település, ahol összesen körülbelül 180 fő él, ebből 65 fő körüli a gyermekek száma.

A településen még bolt sem található, a tömegközlekedés nehézkes, az itt lakó emberek pedig igen szegényes körülmények között élnek.

A munkakörömbé tartozott, hogy gyermekekkel különböző formában foglalkozásokat tartottam; ezek közé tartoznak a mozgásos feladatok, a gondolkodást, kreativitást fejlesztő foglalkozások, és ami szívemnek az egyik legkedvesebb: a kommunikációt fejlesztő foglalkozások.

Legelső alkalommal, mikor még nem ismertem a gyerekeket, leültünk, és közösen mesét írtunk. A feladat egyszerű volt; mindenkinek csak egy mondatot kellett hozzátennie az előző gyermek mondatához, és végül egy kerek egész történet jött ki.

Már ekkor láttam azt, hogy egy városban élő tanulókhoz képest az itt élő gyermekeknek jóval kisebb a szókincsük, nagyon sok szóismétlést használtak, mondatszerkezetük egyszerű volt, jelzők alig kerültek a szövegbe. Pedig legtöbbjük felső tagozatos tanuló volt, akik iskolába járnak.

Innen jött az ötletem szakedolgozatom témájához. Kíváncsivá tett, hogy vajon van-e szakadék két különböző településen felnőtt gyermek beszédében, szókincsében.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1 A nyelvi fejlődés folyamata

A gyermek, amikor elsajátítja az anyanyelvét, akkor egy olyan képesség birtokába jut, hogy képes mások felé kommunikálni gondolatait, érzéseit. Ez a folyamat általában spontán történik, és szinte természetesnek érezzük.

A gyermekek nagyon érzékenyek a nyelvi ingerekre és a nyelvhasználati mintákra, melyek körülveszik őket. A nyelvfejlődés függ a környezet és a szülő vagy a gondozó személyétől, támogatásától és számos más tényezőtől is. (Bóna, 2018)

Az, hogy milyen szinten képes egy gyermek elsajátítani az anyanyelvet, az a továbbiakban az életminőségét befolyásolja, valamint az olvasás, írás, számolás alapképességei is szorosan összefüggnek az anyanyelv elsajátításával. (Rosta, 2015)

A nyelvi fejlődés folyamata már magzati korban elkezdődik, majd szakaszai egy meghatározott sorrendben következnek be. Ezek a szakaszok minden gyermekre ugyanúgy jellemzőek, nem függenek se a földrajzi területtől, a nyelv típusától, a kultúrától és magától a nyelvtől sem. (Lukács & Kas, 2011)

A magzati korban a gyermeket folyamatosan érik különböző ingerek. Érzékeli a beszéd rezgését, az anya érzelmi állapotát

Az első lépés a nyelvi fejlődésben az az, hogy a gyermek észleli a nyelvet. Először nem ismeri a szavak, mondatok jelentését, hanem inkább hagyatkozik a hangsúlyra, a mimikára és a kontextusra.

A korai szakaszban egy fontos kommunikációs eszköz a sírás. (Benyó, és mtsai., 2002)
A gyermekek ezzel próbálják az édesanya tudtára adni, ha valamit közölni szeretnének vele.

Egy éves kor körül a gyermek már elkezd szavakat utánozni, később már használni is. Szókincse folyamatosan bővül, majd két éves kora körülre eljut odáig, hogy 6-50 szavas szókinccsel is rendelkezik. (Dr. Krecsán, 2022)

Miközben kutattam a nyelvi fejlődés folyamatával kapcsolatban, és megtaláltam ezt a 6-50 szavas szókinccset a szakirodalomban, egy pillanatra megálltam és elgondolkoztam.

A hat és ötven szó között nagyon nagy a különbség gyermek és gyermek között. Mennyivel nagyobb lehet a különbség olyan két gyermek között, ahol az egyikük már egy társadalmi hátránnyal indul, ahol a szülők alacsony iskolázottsággal, kis szókinccsel és alacsony jövedelemmel rendelkeznek.

Később a 6-50 szó már ragokkal, névmásokkal és további szavakkal egészül ki. Három éves korára a gyermek eljut odáig, hogy mondatokban kommunikál. Ötévesen már nyelvtanilag helyes szerkezetű mondatokat mond, illetve jövőt is használ, majd egy év múlva elvont fogalmakat is megért, és tisztán ejti a szavakat. (Dr. Krecsán, 2022)

A gyermekek körülbelül 14 éves korukra érik a felnőttkorra jellemző nyelvi fejlettségi szintet. (Rosta, 2015)

Amennyiben ezt a fejlődést különböző szakaszokra szeretnénk bontani, akkor azt a következőképpen tehetjük meg.

A nyelvi fejlődés már a kisbaba születése előtt, magzati korban megkezdődik, mivel az anyaméh fontos ingerek és interakciók helyszíne. Majd miután a gyermek megszületik szakaszokat különböztethetünk meg. Ezek a szakaszok a következők (Tancz, 2017):

1. Csecsemőkor (0-12 hónapos kor)

Ebben az időszakban a hangoknak még nincs nyelvspecifikus tulajdonságuk, de már képesek reagálni a gyermekek a körülöttük lévő hangokra (hangérzékelés), illetve megjelenik az utánzás is.

2. Egyszavas kijelentések szakasza (10-18. hónap)

Itt már kisebb-nagyobb sikerekkel utánozza a hallott hangokat, és megjelennek az olyan szavak, szókapcsolatok, mint a „baba”, „adide”, „ott”. Ebben a szakaszban eleinte a gyermekek a hangsor csak egy részét ismerik fel, de ez később egyre jobban fejlődik.

3. Kisgyermekkor (1-3 éves kor):

Két- vagy többszavas mondatok: A beszéd bővül rövidebb mondatokkal, és a gyermekek elkezdik összekapcsolni a szavakat a mondatokban.

4. Óvodás kor (3-6 éves kor):

Ebben az időszakban a nyelv kialakul alapfokon. A szókincsük bővül, egyre több szót tanulnak meg és használnak. Az egocentrikus beszéd, ami jellemzője az óvodáskornak az

iskolás kor kezdetére megszűnik, valamint kezdik megérteni és alkalmazni a nyelvtani szabályokat is. Jól érvényesülnek az olyan kommunikációs funkciók is, mint a referenciális (közlő, tájékoztató, konatív (felhívó, felszólító) és emotív (érzelemnyilvánító) funkciók.

5. Iskoláskor (6 éves kortól felfelé):

Lényegesebb változás nem következik be a nyelvi fejlődésben, de folyamatosan gazdagodik a szókincs, a beszédprodukciónak kontextustól függetlenné válik, illetve megjelenik az írásbeli kommunikáció elsajátítása is (Tancz, 2017).

A beszédfejlődésre nagyon sok tényező hatással van, mint már az említett környezeti inger, de az olyan tényezők is, mint a megfelelő hallás (hiszen enélkül sérülhet a beszédfejlődés folyamata), az anatómiai viszonyok (beszédképző szervek és a központi idegrendszer megfelelő fejlődése), a mozgásfejlődés, lelki tényezők, koraszülöttség stb.

Beszédfejlődési zavarok tekintetében több félélt különböztetnek meg a szakemberek: expresszív beszédfejlődési zavar, expresszív (megértési) beszédfejlődési zavar (kifejezési), fonológiai (beszédhang feldolgozás és használat) zavar, lexikai (szókincs), szemantikai (jelentésben való problémák), morfoszintaktikai (nyelvtani) és pragmatikai (nyelvhasználati) zavar. (Lukács & Kas, 2011)

2.2. Szegregátumok

„A lakóhelyi szegregáció a szociális és etnikai csoportok között kialakult társadalmi távolságok térbeni leképeződése, amely Magyarországon sem a múltban, sem a jelenben nem kizárólag a roma kisebbséget érintő probléma. Többnyire a strukturális egyenlőtlenségek következménye, amely erőteljesen befolyásolja az ott élők életesélyeit.” (Ladányi, 2005)

A szegregátumok története a feudalista Magyarország idejére vezethető vissza, s azóta követte a történelemben minden mozzanatát az országnak (Czibere & Szarvák, 2018).

A szegregátumokban élő emberek sorsa szinte meg van pecsételve. Az oda születő és ott felnövő gyermekek hátrányai, melyek szinte leküzdhetetlenek, generációról generációra öröklődnek.

Amellett, hogy a peremen élő családok nehéz helyzetben élnek, súlyos előítéletek áldozatai is, hiányt szenvednek mind infrastrukturális, mind pedig szocializációs téren. A közlekedés gyér a legtöbb helyen, sok helyen nincs bolt, egészségügyi ellátás, se szolgáltatások.

A fejlesztések gyermekkorban elmaradnak a legtöbb helyzetben, a szegregátumbeli iskolákban kudarcokat élnek át a tanulók, lemorzsolódnak, ami alacsony iskolázottsághoz, később pedig munkanélküliséghez vezet. A lemorzsolódás az iskolákban nagyobb eséllyel fordul elő a szegregátumból vagy szegény körülményekből érkező tanulók esetében (Irvin, Meece, Farmer, & Hutchins, 2011). Emiatt pedig nagy figyelmet kell szentelnie a pedagógusoknak ezekre a tanulókra.

Sok esetben az is előfordult, hogy a pedagógusok maguk is elfogultak egy negatív irányba és abban a hitben élnek, hogy a szegénységet amolyan „műveltségként, vagy kultúráként” értelmezik (Gorski, 2017) – ez pedig hatással lehet a tanulókra.

Az egészségügyi állapot a szegregátumban általában nagyon rossz. Ehhez hozzájárulnak az olyan szempontok, mint az általános gazdasági szegénység (alacsony jövedelem), korlátozott hozzáférés az egészségügyi ellátáshoz, rossz lakhatási viszonyok, rossz táplálkozási szokások (korlátozott a hozzáférés a különböző élelmiszerekhez, mely elhízáshoz és más betegségekhez vezethet).

A bűnözés, az erőszak, a szerhasználat általánosan megjelenik, valamint a rosszabb környékeken akár beszélhetünk prostitúcióról vagy emberekereskedelemről is.

Ehhez mind hozzáadódik az általános szegénység, ami reménytelenséghez vezet. A szegregátumban élő embereknek nincs jövőképük, a kitörést szinte elképzelhetetlennek gondolják.

Sok esetben előítéletek áldozatai ezek az emberek, a külvilág lemondott róluk, a gyermekek pedig abban nőnek fel, hogy nekik mindig kevesebb fog jutni. Ez pedig, mikor óvodába, iskolába mennek, tovább erősödik. (N.m., 2021)

Gyakran előfordul a mélyszegénységben élő családoknál, hogy nemcsak könyvekre, játékokra, ruhákra nincs pénzük, hanem élelemre, fűtőanyagra sem jut.

2.3. Nyelvi hátrány

A nyelv és az anyanyelv minden esetben a kultúrák mozgatórugója. A környezet pedig, ami a gyermeket körülveszi, közvetíti ezt a kultúrát felé. Ezért különösképpen fontos, hogy a gyermek milyen körülmények között nő fel, mennyi mesét hall, egyáltalán mesélnek-e neki a szülők. A nyelvnek kitüntetett szerepe van az életünkben, hiszen mind nyelvhasználók vagyunk, és ez a szocializáció egyik legfontosabb színtere.

A nyelvi fejlődés folyamatában olyan változók is részt vesznek, mint a szülők végzettsége, foglalkozása, jövedelme és az eltartottak száma (Kas, Lőrík, & Bertalan, 2017). Ezek mellett a tényezők mellett nagyon fontos része van a szülők nyelvhasználata, a nyelvváltozat, amit használnak, mivel ezt a gyerekek tovább viszik magukat a közoktatásba. A szocializáció egyik alappillére a nyelvi szocializáció, mely a különböző társadalmi rétegekből érkező személyek esetében eltérő hátrányokat vagy előnyöket jelentenek (Jánk, 2017).

A nyelvi hátrányt Bartha Csilla (2002) a következő képpen fogalmazza meg: *„nem más, mint nyelvi másság: egy beszélő vagy beszélői csoport nyelvhasználata valamilyen tekintetben, kisebb vagy nagyobb mértékben eltér a társadalom mintaadó, szimbolikus hatalommal rendelkező csoportjai által normakén tételezett, elvárt nyelvhasználatától.”* (Bartha, 2002)

Ez a megfogalmazás ugyan még 2002-ből származik, de véleményem szerint még mindig helytálló, hiszen hátránynak tekintjük azt, amikor valamilyen oknál fogva kisebb szókinccsel rendelkezik a gyermek, valamilyen beszédfejlődési zavar van, esetleg más kulturális háttérrel rendelkezik.

Pedagógusként találkozhatunk ezzel a jelenséggel nap mint nap; a tanulók, mikor beérkeznek az iskolába, eltérő képességekkel, készségekkel, viselkedési és szociális háttérrel rendelkeznek, és láthatjuk azt, hogy egy-egy tanuló nagy, egy másik pedig kisebb szókinccsel rendelkezik, nehezebben terem kapcsolatot, máshogy áll neki egy feladat megoldásának – bár ez utóbbiak már nem a nyelvi kérdések körébe tartoznak.

A gyermek számára elengedhetetlen a társas környezet és az elérhető nyelv ahhoz, hogy elsajátítson egy nyelvet. Ez pedig a későbbiekben nagy mértékben befolyásolja a saját kommunikációját – ami pedig a gyermek számára előny és hátrány is lehet, hiszen amennyiben csak korlátolt számban találkozik egy-egy adott társadalmi réteg vagy szubkultúra nyelvhasználataival, akkor a többit nem ismeri meg, lehet, hogy nem találkozik a sztenderd

nyelvhasználattal a mindennapokban, ami a tanulmányokat megnehezíti éppúgy, ahogy a munkerőpiacon való elhelyezkedését.

Emellett az olvasás tanulás közvetlen kapcsolatban áll a szociális kapcsolatokkal és nyelvi folyamatokkal (H. Tracey & Morrow, 2017). Emiatt pedig fontos az, hogy nem csak a beszédben, hanem a tanulásra (olvasásra is kihathatnak a különböző hátrányok.

A szegregátumokban élő gyermekek számára ez legtöbbször az utóbbi, vagyis inkább hátrány lesz, mikor bekerülnek az intézményes iskolarendszerbe. Gátolhatja sikerüket, előrehaladásukat az iskolarendszerben, vagy akár bullying áldozatai is lehetnek.

Erre az utóbbira egy személyes példát szeretnék felhozni, mely kiválóan mutatja be azt, hogy ez nem egy újkeletű probléma: a nagymamám 1936-ban született Oroson. Ez akkor még község volt, ma már Nyíregyháza része, ahol az északkeleti nyelvjárás az elterjedt. Rengetegszer hallottam nagymamám szájából a *tengeri*, *szelony*, *rizsa* szavakat. Viszont, bármennyire is ékes, szép tájszólása volt valaha neki, én nem hallottam akkora különbséget soha aközött, ahogy ő beszél, vagy bármely másik társam, ismerősöm között, aki Baranya megyében, az ország másik felében nőtt fel.

Ennek oka később derült ki számomra: mikor nagymamám 17 éves kora körül „felkerült Pestre”, a tájszólása, a saját szocializációs környezetében megtanult szavak Budapesten már nem voltak helytállóak. Nagyon sokat csúfolták társai, piszkálták amiatt, ahogy beszélt, és emiatt az évek alatt elvesztette ezeket a szókinéséből.

Nagymamám nyelvi hátrányokkal küzdött, amiatt, mert Budapesten egy másik nyelvi normarendszer létezett azokban az időkben.

Ez a kérdés pedig nemcsak nyolcvan évvel ezelőtt volt kérdés, hanem egy ma is fennálló probléma.

Természetesen a nyelvi hátrány ennyiben nem áll meg. A nyelvi hátrány kutatásának egyik kiemelekdő alakja az angol kutató, Basil Bernstein volt. (Oláh, 2005)

Ahhoz viszont, hogy Bernstein elméletét megértsük, tisztázni kell bizonyos fogalmakat.

A magyar gyermekek nagy része nem a sztenderd nyelvet sajátítja el otthonában. A sztenderd nyelv egy nyelvközösség által meghatározott és kodifikált nyelvi forma (Tolcsvai Nagy, 2017). Ez a forma magában foglalja a helyesírást, a nyelvtant, a szóhasználatot, a kiejtést és a helye ejtést. A sztenderd nyelvet az oktatásban, hivatalos dokumentumokban és a média

használja, és az egyértelmű kommunikációt és az azonos érthetőséget szolgálja. (Tolcsvai Nagy, 2017)

A sztenderd nyelv fejlődése kapcsolódik a társadalmi és kulturális változásokhoz, és nem merevedik ki az időben. Az általa képviselt szociokulturális státusz változhat az idő folyamán, és a nyelvi közösség számára mást jelenthet az eltérő időszakokban. Az évezred fordulóján a sztenderd nyelv más jelentéssel bírhat, mint az 1840-es évek végén vagy 1920 után. (Tolcsvai Nagy, 2017)

Mint azt Tolcsvai is megfogalmazta, létezik egy sztenderdizált nyelv, de otthon a gyermekek nem ezt a nyelvváltozatot ismerik meg, nem ezzel kerülnek be az iskolapadba. Ez a gondola ma már alaptézisnek minősül, viszont Bernstein ebből a felvetésből indult ki. Elmélete szerint *„a társadalmi osztályhelyzetet és az általa formált szerepviszonyokat kapcsolja össze nyelvi kódok (nyelvi kommunikáció és közösségi nyelvhasználati módok) formáival. Bernstein ez alapján két nyelvi kódot különít el: kidolgozott és korlátozott nyelvi kódot. Az előbbit a személyes családok nyílt kommunikációs rendszeréhez köti, míg az utóbbit a pozicionális családok zárt kommunikációs rendszeréhez kapcsolja, majd ezeket az iskolai sikerességen/sikertelenségen keresztül visszacsatolja az osztályhelyzethez.”* (Jánk, 2017)

Pedagógiai értelemben ez egy „Máté-effektus” (Tolcsvai Nagy, 2017), vagyis, akinek több van, annak több is lesz, akinek kevesebb, annak később még kevesebb lesz, aminek oka pedig leginkább a társadalmi helyzetre visszavezethető nyelvi beszédmód, a kódok különbségei.

Bárhonnan is közelítjük meg az elméletet, úgy gondolom, hogy egyértelmű az, hogy a családi háttér, a szociológiai háttér, mind hatással van arra, hogy hogyan fejlődik a nyelvhasználatunk.

2.4. A nyelvi szocializációból fakadó különbségek az oktatási intézményekben

Fontosnak tartom, hogy kitérjek abban is dolgozatomban, hogy a pedagógus mit tud tenni, amennyiben észleli azt, hogy egy olyan gyermek kerül az osztályába, csoportjába, aki nyelvi hátrányokkal érkezett.

Elsősorban nagyon fontos az, hogy a pedagógus ezt felismerje, valamint a felismerés után törődjön a problémával is, amennyiben ez olyan mértékű, hogy a gyermek előrehaladását és fejlődését gátolhatja, viszont sok pedagógus ezt a kérdést figyelmen kívül hagyja, elbagatellizálja. (Jánk, 2017)

Fontos, hogy egy pedagógus ne növelje a különbséget a gyermekek között, de mivel a nyelv az elsődleges eszköz az iskolában az ismeretátadásnak – különösképpen igaz ez a kisiskolás korú gyermekekre – ezért nélkülözhetetlen az, hogy a tanuló megértse az utasításokat, kérdéseket, közléseket is, hogy megfelelő módon meg tudja oldani az adott feladatot.

Emellett a pedagógusnak kötelessége az, hogy ne hozza hátrányos helyzetbe a tanulókat se a saját nyelvváltozatával, nyelvhasználati módjával, a kifejezésekkel, formákkal, melyeket használ. Mivel a gyermekek már alapvetően hátrányból indulnak amiatt, mert egy új tárgyat kell tanulniuk, az a pedagógusnak kötelessége az, hogy ezt egy teljesen új nyelvváltozaton keresztül sajátítsa el.

Egy remek program, amit kutatásom során fedeztem fel az úgy nevezett Step-by-step program, mely közös szakmai gyökerekkel rendelkezik a magyarországi Lépésről lépésre alternatív oktatási formával, szintén egy segítséget nyújthat a pedagógusoknak és a gyermekeknek (Bíró & Ceglédi, 2023).

Ezen program keretében Bernstein gondolataira alapoznak: a hátrányos helyzetű gyermekek gyakran nehézségekbe ütköznek az iskolai kommunikáció befogadásában és saját tudásuk, tapasztalataik és érzelmeik megfelelő átadásában. Ahhoz, hogy ezen gyermekek ne érezzék olyan drasztikusnak a váltást az otthoni és iskolai környezet között, fontos, hogy közelebb hozzuk az otthon és az iskola nyelvét egymáshoz (Bíró & Ceglédi, 2023).

Ehhez olyan pedagógiai módszereket alkalmaznak, amelyek az otthoni tapasztalatokra építenek, és szókincset és kifejezési formákat kapcsolnak az otthoni élményekhez – ehhez az

alkalmazott eszköz a varázsszék vagy mesélőszék (Bíró & Ceglédi, 2023). A szék maga egy játékosan, gyermekek számára feldiszitett szék. Azonban ez a szék nem pusztán egy jól elhelyezett díszítő tárgy. Az egy jól átgondolt pedagógiai eszköz: bárki beleülhet, és a gyermekek napról napra jobban megismerik a mesélő szerepet, utánozva egymást. Ennek eredményeként könnyedén belemerülnek ebbe a védett szerepbe. A játékos környezet miatt a hangulat oldódik, a gátlások csökkennek, és a többi gyermek izgatottan várja a székből elhangzó történeteket. Ezek a történetek valóságos, megtapasztalt élményeken alapulnak, és csak a mesélő szavain keresztül érhetik el őket (Bíró & Ceglédi, 2023).

Úgy gondolom, hogy ez az egyszerű, de hatásos módszer könnyen kivitelezhető egy mindennapos környezetben, bármelyik iskolában.

Az olyan gyermekek számára nehéz és frusztrálóak lehetnek a mindennapok, az órán való részvétel, felszólítás bármilyen interakció a pedagógusokkal vagy más tanulókkal, akik más nyelvi háttérrel érkeznek az iskolákban.

Jelenleg egy budapesti, brit fenntartású intézményben dolgozom, ahol az oktatás angol nyelven folyik, és a gyerekek körülbelül 20%-a magyar, és legtöbbszörnek az angol a második vagy harmadik nyelvük. A mi iskolánk felkészült ezekre a helyzetekre, mivel nemzetközi a környezet, de úgy gondolom, hogy a varázsszék egy kicsiben, probléma nélkül megoldható módszer.

3. Alkalmazott módszerek

Kutatásom célja, hogy felmérjem, hogy két különböző nagyságú településen milyen mértékben különbözik a nyelvhasználat azonos osztályfokon. Az egyik egy vármegyeszékhelyi, jó hírű intézmény volt, a másik pedig egy kisvárosi, kisvárosi, szintén jó nevű, de a város szinte „szegregátumának” nevezhető részén található iskola volt.

Kérdésselvetéseim a következők voltak: a gyermekek lakhelye befolyásolja a nyelvhasználatukat? Amennyiben igen, milyen mértékben? Egy nagyobb városban, ahol feltehetően jobb körülmények között élnek a gyermekek, jobb eredményt érnek el? Nagyobb szókincsük van a vármegye székhelyen érő gyermekeknek? Vagy épp az ellenkezője derül ki a kutatásból?

3.1. Módszer

A használt vizsgálati módszerem a kérdőíves vizsgálat volt, melyet papír alapon kaptak meg a tanulók és így töltötték ki azt. Ez azért volt fontos, mert így kontrollált és ellenőrzött körülmények között tölthették ki a tanulók. Segítséget egyik intézményben sem kaptak a tanulók, ha valamire nem tudták a választ, akkor sem segítettem nekik sem én, sem pedig az osztálytanítók.

3.2. Vizsgálati anyag

Kérdőíveimet két negyedik osztály töltötte ki. Az egyik egy városi (vármegyeszékhely), jó presztízsű iskola, a másik pedig egy szintén városi, de egy nem hivatalos szegregátum közelében található iskola, ahol sok olyan tanuló van, akiknek az általános szociokulturális körülményeik kevésbé jók más iskolában tanuló gyermekekhez viszonyítva. Az egyszerűség kedvéért a továbbiakban dolgozatomban a vármegyeszékhelyi intézményre a nagyvárosi iskola, vagy nagyvárosi intézmény néven, a másik iskolára pedig kivárosiként is fogok hivatkozni. Kérdőívemet a mellékletek közé be is csatoltam (*1. melléklet*).

A kérdőívet két különböző napon töltötték a gyermekek: A vármegyeszékhelyi intézményben 2023. április 21-én, a másik intézményben pedig négy nappal később, április 25-én töltötték a gyermekek. Mindkét napon a délelőtti órákban mentem 9 és 10 óra között.

A kérdőívek elemzését a Google Űrlapok segítségével végeztem el, miután a papíralapú válaszokat felvittem az online kérdőívkitöltő alkalmazásba.

A kérdések egy része zárt volt, a másik része pedig nyitott (ellentétpárok, azonos jelentésű szavak, mondatkiegészítés, illetve történetbefejezés).

A kérdőívet négy fő részre osztottam fel: az első részben a gyermekek demográfiai adataira és a családi körülményeikre voltam kíváncsi (*életkor, nem, szülők iskolai végzettsége, életkora, lakókörülmények és munkahelyzetre* vonatkozó kérdések), a következő részben hiányos mondatok kiegészítését kellett elvégezniük a tanulónak (eleje vagy a vége hiányos), a harmadik részben ellentétes és hasonló jelentésű szavakat kellett írniuk, végül pedig egy rövid történetet egy mondattal kellett befejezniük tetszőlegesen.

4. Eredmények és értékelésük

4.1. A nagyvárosi gyermekek kérdőívének értékelése

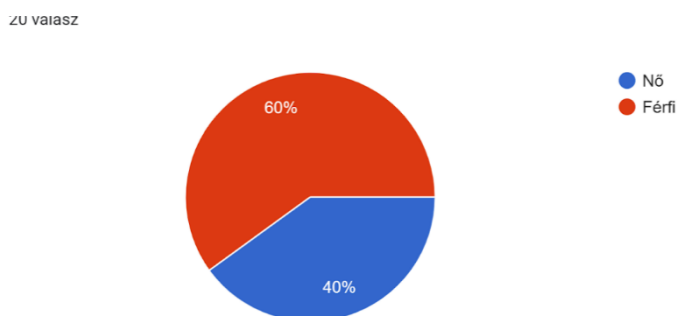
A kérdőívet 20 gyermek töltötte ki, mindegyikük 4. osztályos tanuló volt – az osztály létszáma ennél nagyobb, viszont sok más elfoglaltság és betegség miatt csak 20 fő volt jelen.

A kérdőívem első része a demográfiai adatokra és a családi körülményekre vonatkozott.

Az első kérdés a gyermekek nemére kérdezett rá. Ezek az adatok a következőképp alakultak (1. ábra):

1. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola kitöltőinek neme

(Forrás: Saját szerkesztés)

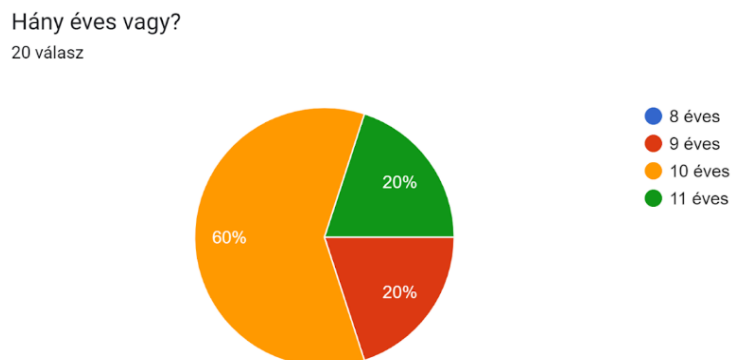

Amint azt a grafikon is mutatja, a fiúk aránya magasabb volt (60%, ami 12 főt jelent), a lányoké pedig 40% volt (8 fő).

A következő kérdésem az életkorukra vonatkozott (2. ábra).

2. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola kitöltőinek életkora

(Forrás: Saját szerkesztés)

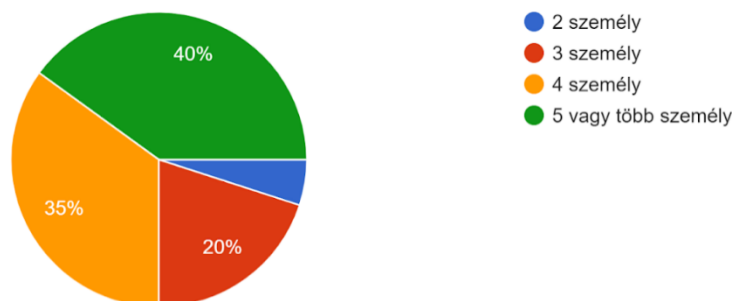
A tanulók 60%-a 10 éves (12 fő), illetve négy-négy fő (20-20%) 11 és 9 éves.

Az alapvető demográfiai kérdések után a családi helyzetükről kérdeztem a tanulókat. Az erre vonatkozó első kérdésem arra vonatkozott, hogy hány tagú családban élnek. Itt fontosnak tartottam megjegyezni, hogy saját magukkal együtt számolják a családtagokat (3. ábra)

3. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola kitöltőinek családtagjainak száma

(Forrás: Saját szerkesztés)

Hány tagja van a családnak? (veled együtt)
20 válasz

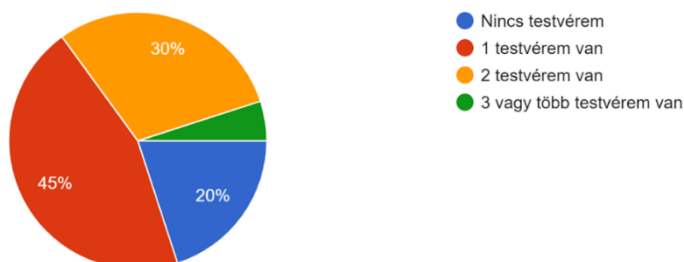
A tanulók legnagyobb része (40%-a, azaz 8 fő) nagyobb, legalább ötfős családban él. Ennél kisebb családban, 4 személy él együtt a tanulók 35%-a, vagyis hét személy. Három fős családban négy fő él (20%) és egy gyermek egy szülővel (vagy gondviselővel) közösen, ami 5%-ot eredményez.

A testvérek számára ebből már lehet valamennyire következtetni, de erre is rákérdeztem a tanulóknál. (4. ábra)

4. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola kitöltőinek testvéreinek száma

(Forrás: Saját szerkesztés)

Hány testvéred van?
20 válasz

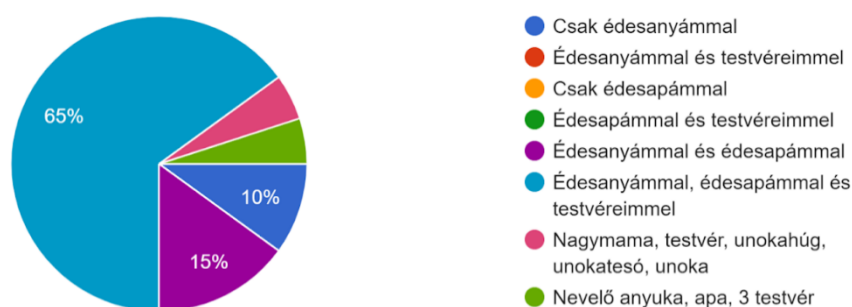
A tanulók nagy részének van legalább egy testvére. Legtöbbjüknek, majdnem az osztályba járól felének (45%) – kilenc főnek – egy testvére van, 30%-uknak két testvére van (hat főnek), és egy fő esetében van három vagy több testvére a családban a tanulónak. Négy fő tanulónak nincs testvére, ami 20%-ot jelent az ábrán. Ennél a kérdésnél egy számomra nagyon kedves válszt szeretnék kiemelni: egy tanuló, aki két testvért jelölt be, odaírta a kérdés mellé, hogy „+1 kis baba a pocakban”. Ez nemcsak megmosolyogtatott, de azt is bemutatta, hogy valószínűleg várja a kistestvér érkezését is.

Az ötödik kérdés arra vonatkozott, hogy kivel élnek együtt a tanulók. Itt nagyon sokszínű válaszokat kaptam, mivel itt volt lehetőségük a tanulóknak maguk is leírni, hogy kivel élnek együtt. Először viszont tekintsük meg a grafikont: (5. ábra)

5. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola kitöltőinek válasza arra, hogy kivel élnek együtt

(Forrás: saját szerkesztés)

Kivel élsz együtt?
20 válasz

Legtöbbjük (65%) a szüleikkel és a testvérükkel/testvéreikkel élnek együtt. Három fő mondta azt (15%), hogy a szüleikkel (édesanyával és édesapával) élnek együtt, valamint 10%, vagyis két fő él egyedül az édesanyjával. Ezekon az adatokon felül olyan eredmények születtek még, akik a nagyszülővel és testvérekkel vagy unokatestvérekkel élnek együtt, valamint valaki a nevelő anyukájával él együtt és testvéreivel, ami írásban úgy pontosított, hogy „két tesó és egy lány hűg”.

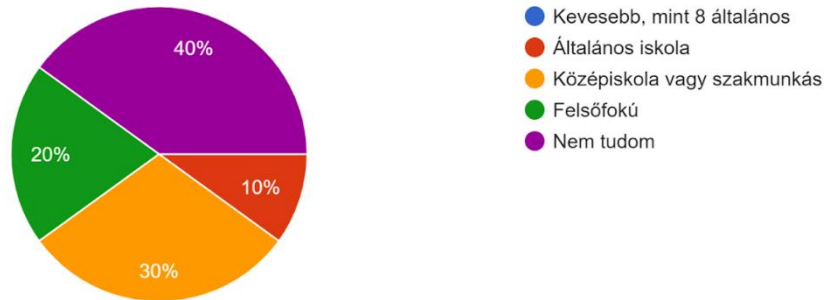
A szülők iskolai végzettségére is kíváncsi voltam, először az apák végzettségére kérdeztem rá. (6. ábra)

6. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola tanulóinak édesapjának legmagasabb iskolai végzettsége

(Forrás: Saját szerkesztés)

Mi apukád legmagasabb iskolai végzettsége?

20 válasz

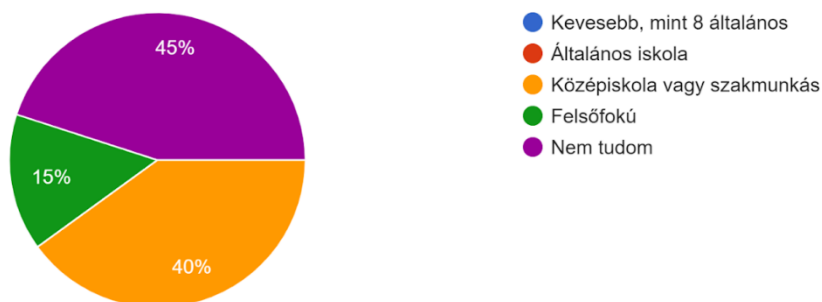
A tanulók igen nagy hányada, majdnem a fele (40%, nyolc fő) nem tudja, hogy mi az apukájuk legmagasabb iskolai végzettsége. Ezt követi a középsikolai bizonyítvány vagy szakmunkás bizonyítvány 30%-al, ami hat főre igaz. Majd 20%-nak, vagyis négy apukának van felsőfokú végzettsége, és két főnek (10%) általános iskolai bizonyítványa van. Egy tanuló se jelölte meg, hogy édesapjuk kevesebb mint nyolc általános iskolával rendelkezik.

7. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola tanulóinak édesanyjának legmagasabb iskolai végzettsége

(Forrás: saját szerkesztés)

Mi anyukád legmagasabb végzettsége?

20 válasz

Az édesanyúk (7. ábra) helyzete az édesapákéhoz hasonlóan alakul annak tekintetében, hogy a tanulók 45%-a, vagyis kilenc fő nem tudta azt, hogy a szülő milyen iskolai végzettséggel rendelkezik. 40%-a az anyukáknak középiskolai vagy szakmunkás bizonyítvány tulajdonában áll (ez nyolc főt takar), illetve a férfiakénál kisebb arányban, három anyuka (15%) rendelkezik felsőfokú képzésből származó bizonyítvánnyal.

Nyilván ezeknél az adatoknál nem lehet biztosra menni, hiszen a gyerekek még fiatalok, nem biztos, hogy ismerik ezeket a fogalmakat feltétlenül, és lehet, hogy otthon nem beszélgetnek a szülők iskolai végzettségéről.

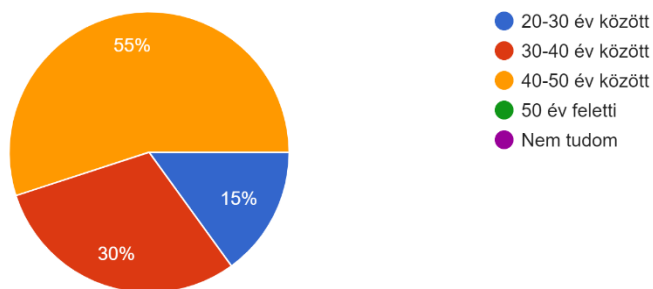
A következő két kérdés a szülők életkorára kérdezett rá.

8. ábra: Az édesanyák életkora a vármegyeszékhelyi iskola válaszadói között

(Forrás: saját szerkesztés)

Hány éves anyukád?

20 válasz

Az anyukák életkora a grafikonon (8. ábra) is látható módon alakult. 20 és 30 év között 3 fő (15%). A tanulók több mint fele válaszolta azt (55%, 11 fő), hogy az anyukájuk 40 és 50 év között van, és 30% (hat fő) mondta azt, hogy anyukájuk 30 és 40 év között van. Egy tanuló sem jelölte meg azt a lehetőséget, hogy az anyukájuk 50 év feletti.

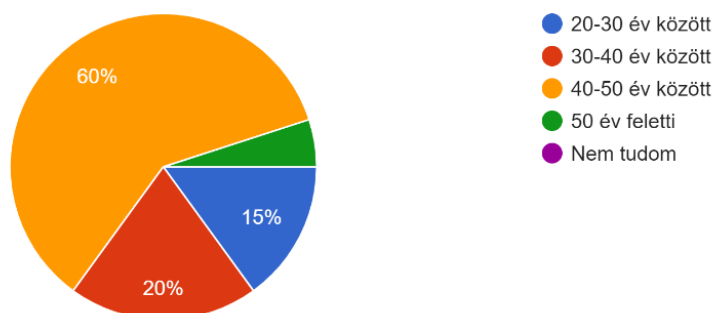
Az édesapák életkorára vonatkozott a következő kérdés (9. ábra). Ezt a grafikon is mutatja, hogy hogy alakult.

9. ábra: Az édesapák életkora a vármegyeszékhelyi iskola válaszadói között

(Forrás: saját szerkesztés)

Hány éves apukád?

20 válasz

A fiatalabb (20 és 30 év közötti) apukák aránya 15%, ami 3 főt jelent. Ennél csak egy fővel több a 30 és 40 év közöttiek száma. Legnagyobb arányban, mely 60%, vagyis 12 apuka 40 és 50 év közötti és egy gyermek jelölte az apukájának életkorát 50 év felett.

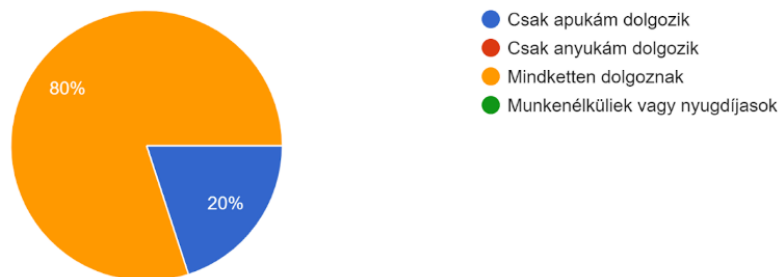
Az életkorra vonatkozó kérdések esetében egy tanuló se jelezte azt, hogy nem tudja a választ, azt viszont állíthatom, hogy a legtöbb szülő 40 és 50 év közötti lehet.

A szülők munkahelyzetére vonatkozó kérdés meglepően alakult számomra (10. ábra). Úgy gondoltam, hogy a munkahelyzet és a grafikon is kicsit színesebb lesz.

10. ábra: Szülők munkahelyzete a vármegyeszékhelyi intézmény válaszadói között

(Forrás: saját szerkesztés)

Szülők munkahelyzete
20 válasz

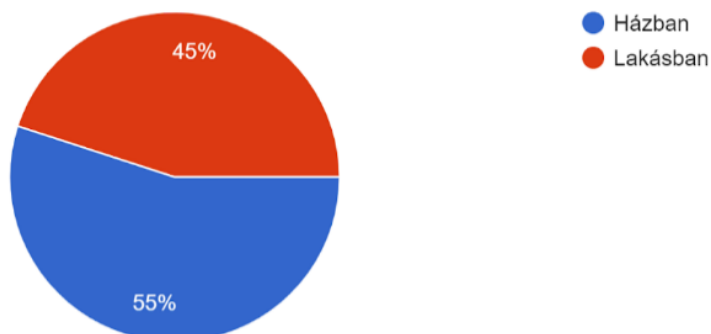

Végül azt az eredményt kaptam, hogy a gyermekek 80%-ánál (16 fő) mindkét szülő dolgozik és csak négy fő jelölte azt, hogy csak az apukája dolgozik. Egy esetben se volt olyan, hogy csak az anyuka dolgozik vagy munkanélküliek.

11. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola válaszadóinak lakókörülményei

(Forrás: saját szerkesztés)

Házban vagy lakásban éltek?
20 válasz

A következő kérdésem arra vonatkozott, hogy a gyermekek házában vagy lakásban élnek-e (11. ábra). A válaszadók több, mint fele (11 fő) házában él, 45%-uk pedig lakásban. Ez a 45% leginkább abból adódhat, hogy az intézmény egy lakótelep közepén áll a város azon részén, ahol sok társasház található.

A zárt végű kérdések utolsó két kérdése a könyvekhez és az olvasáshoz fűződő viszonyukat taglalta.

Az egyik kérdés az volt, hogy kaptak-e már könyvet valamilyen alkalomra (születésnap, névnap, karácsony, stb.) Itt 17 fő (85%) mondta azt, hogy igen, 15%, hogy nem.

Az utolsó kérdés egy egyszerű, eldöntendő kérdés volt: szeretnek-e olvasni. Nagyon jó volt az az eredményt látni, hogy a válaszadók 85%-a szeret olvasni, mindössze három fő jelölt csak azt, hogy nem szeret olvasni.

A kérdőív következő részében mondatokat kellett kiegészíteniük a tanulóknak. Helyes mondatnak azokat a mondatokat ítélték meg, melyek nyelvtanilag helyesen kapcsolódnak a megadott mondatához, a tagmondatok alanyai egyeztetve vannak egymással, az igék személyükben, számukban, valamint idejükben illeszkednek a megadott részhez.

Az első feladatban a mondatok elejét én adtam meg, és az összetett mondatokat ki kellett egészíteniük. Azt az eredményt tapasztaltam, hogy az alárendelt összetett mondatokat (mint például a „*tegnap tudtam meg, hogy...*” kezdetű mondatot) a gyerekek ügyesen, nyelvtanilag helyesen ki tudták egészíteni úgy, hogy a mondatok vége illeszkedett a mondatok elejéhez.

Az ellentétes jelentésű, mellérendelő összetett mondatoknál (például a „*Kisütött a nap, de...*” kezdetű mondatot) is ügyesen kiigézték, itt többen azzal fejezték be a mondatot, hogy „*esett az eső*”, vagy „*hideg van*”. Viszont volt olyan tanuló is, akinek ez kevésbé sikerült, mivel a mondata nem nyert értelmet a befejezéssel („*Megnéztük a filmet a barátommal, de nem néztük végig.*”) Általánosan ezt a mondatot rövidebben fejezték be, mint az előzőt.

A választó típusú mellérendelő összetett mondatokat is jól sikerült kiegészíteniük (példul: „*Kati nem tudja, hogy a telefonon játszon, vagy...*”).

Összességében a mondatok befejezése szinte az összes gyermeknek jól sikerült, az alanyok egyeztetése minden esetben megvalósult, és bár a helyesírást nem szeretném külön kiemelni, hisz nem ez a legfontosabb a dolgozatomban szempontjából, sok hibát fedeztem fel már az első

kérdésben: magánhangzó- és mássalhangzó-hosszúság, nagybetű- és kisbetű-használat vagy kötőszavak használata.

Amennyiben számszerűsíteni szeretnénk ezeket az adatokat, akkor a következőt mondhatom: hat mondat kiegészítését kellett a tanulóknak elvégezniük, vagyis összesen 120 mondatból 110 mondatban nem volt hiba egyeztetés és értelem szempontjából (helyesírási hibákat nem számoltam hozzá). Ez azt jelenti, hogy a gyerekek 91,7%-os eredménnyel végezték el a feladatot, ez átlagosan egy gyerekre nézve 5,5 mondat, ami szerintem egy nagyon jó arány a hatból.

A következő feladat ennél már nehezebb volt: a mondatok elejét kellett a tanulóknak beírniuk. Ahogy számítottam is rá, itt már több hibát ejtettek a tanulók, sőt olyan is volt, aki ki is hagyott egy-egy választ. Itt többek között magyarázó (... *hiszen sokat segít*), ellentétes („... *mégis éhes maradt.*”), valamint választó („... *vagy nem*”) típusú mellérendelő összetett mondatokat kellett a tanulóknak kiegészíteniük.

Míg az előző feladatnál nem, itt már nehezebben sikerült egyeztetniük a tanulóknak a mondat elejét és a végét. Sok esetben a mondat alanya nem egyezett a mondat végével (például: *Vettünk egy lovat, mivel nyert a lottón.*” a mondat alanya a mondat első felében a *ló*, míg a második felében rejtett alany, az „*ő*”). Vagy volt, aki megszemélyesítette a vázát a következő módon: *Összetört a váza, mert elesett.*

Olyan eset is előfordult, amikor a mondatvégi írásjel, mely minden esetben pont volt, vagyis kijelentő mondatok voltak, figyelmen kívül maradtak, és a következő mondat jött létre: *„Ebben a szobában, de hideg van.”* Abban az esetben ez egy felkiáltó mondatnak megfelelő lenne a beszélő szándék szerint, ha egy felkiáltó jel lenne a végén, így viszont helytelennek minősül. Illetve ez előfordult a „... *vagy nem.*” végű mondatnál is, ahol többen kérdést tettek fel, kijelentés helyett.

Ebben a feladatban is összesen 120 mondatot kellett kiegészíteniük a tanulóknak. Összesen, osztályszinten 94 jó megoldás született, ami azt jelenti, hogy a mondatok 78,3%-át sikerült a gyerekeknek jól megoldaniuk, vagyis egy fő átlagosan 4,7 mondatot sikerült a tanulóknak jól megoldaniuk.

A következő feladatban a tanulóknak a lapon lévő szavakhoz rokon értelmű szavakat kellett találniuk. A szavak melyket megadtam nekik a következők voltak: *szép, humoros, okos, mogorva, barát, világosság.*

Mielőtt a számok tükrében mutatnám be a válaszadás helyességének arányait, szeretnék kiemelni pár gondolatot: az első az, hogy a gyerekek több alkalommal is, nemcsak egy, de néhol három, vagy akár négy szinonímát is írtak egy-egy szóhoz, illetve a legérdekesebb szavakat szeretném kiemelni még. Ilyen volt a *mogorva* szó rokonértelmű szava, a *dulifuli*, a *világosságnál* a *napvilág*, a *szépnél* a *tündöklő*, a *bájos* és az *elbűvölő*. Megmosolyogtatott, hogy egyes tanulók milyen nagy szókinccsel rendelkeznek (ehhez hozzátartozik az is, hogy az osztálytanítójuk nagy hangsúlyt fektet erre, és szinte minden nap tanulnak egy-két új szót ezek a tanulók). Ezen kívül a *barát* szónál a „*span*” szó is előkerült, amit hosszas gondolkodás után úgy döntöttem, hogy helyesnek ítélek meg, mivel az ő mindennapos szókincsükben ez valószínűleg benne van.

Volt olyan tanuló is, aki vagy nem értette a feladatot, vagy nem tudta, hogy mit jelent a rokon értelmű szó kifejezés: volt, aki a mellékneveket fokozni kezdte, de volt, aki a szavak ellentétét írta le. Ezeket nem tudtam elfogani helyes megoldásként vagy jó válaszként, így volt két tanuló, aki sajnos egy jó választ se produkált.

Két különböző szempontból is szeretném bemutatni az adatokat: az első esetben, mikor a leírt rokon értelmű szavakat vagy helyesnek vagy helytelenek ítélt meg, és minden esetben csak egy-egy válaszként fogadtam el azt, ha a gyerekek jót írtak le (vagyis nem számított, hogy hány rokon értelmű szót írtak egy-egy szóra.)

Ebben az esetben 120-ból 88 választ tudtam elfogadni, ami azt jelenti, hogy a tanulóknak 74,6%-ra sikerült jól megoldaniuk ezt a feladatot. Egy főre lebontva ez azt jelenti, hogy hat szóból 4,4-re tudnak rokon értelmű szót találni.

Őszintén megvallva, ez az eredmény meglepett, leginkább az, hogy volt két olyan gyermek is, aki egy „pontot” sem kapott a megoldásaira.

Mivel több tanuló is írt egy-egy szóhoz több rokon értelmű szót, ezért ezeket az adatokat is szeretném bemutatni. Itt minden megadott szónál számított, ha több megoldást is írtak a tanulók. Ebben természetesen azok a tanulók tornázták fel a számokat, akik akár négy szinonímát is írtak.

A *szép* szóra 29 szót írtak. Ez az jelenti, hogy átlagosan egy fő 1,45 szót írt.

A *humoros* és *okos* szavakra 20-20 válasz érkezett, vagyis fejenként egy-egy szó.

A *mogorva* szóra 19 válasz érkezett, ami 0,95 szó fejenként.

A *barát* szó tűnt a legnehezebbnek, hiszen 12 szinonima érkezett rá, ami 0,6 szó fejenként.

A *világosság* szóra pedig 16 válasz érkezett a tanulókról, ez 0,8 szót jelent átlagosan egy fő esetében.

A következő feladatban ellentétpárokat kellett találniuk a következő hat szóhoz: *gonosz, nagy, kicsit, gyerek, bonyolult, óvatos*. Ezt a feladatot ügyesen megoldották a tanulók, olyan fantasztikus ellentétpárokat írtak, mint például az *óvatos-vadóc, kicsi-nyakigláb* vagy *nagy-parányi*.

Ebben az esetben is ugyanúgy, kétféle módon vizsgáltam az adatokat.

Az ellentétek sokkal jobban sikerültek, mint a rokon értelmű szavak: itt nem volt olyan eset, hogy valaki egyet sem tudott, és sokkal több szóra tudtam pontot is adni. 120 válaszból 105 jó választ adtak a tanulók, ami azt jelenti, hogy 87,5%-ban jól sikerültek a szavak, vagyis tanulónként 5,25 szóhoz tudtak ellentétet írni.

Amikor az ellentétes szavak számát számolva a több jó megoldást is figyelembe vettem a következő eredményeket kaptam:

A *gonosz* szó esetében 19 jó megoldás érkezett, ez 0,95 szót jelent átlagosan fejenként.

A *nagy* és *kicsi* szavakra 24-24 helyes ellentétes szót írtak a tanulók, ami 1,2-1,2 szót jelent egy főre átlagosan számítva.

A *gyerek* szóra 20 jó megoldás született, vagyis átlagosan minden tanuló egy-egy szót írt.

A *bonyolult* szóra 18 megoldás volt elfogadható, ez 0,9 szót jelent egy főre számítva, az utolsó szó pedig az *óvatos* volt. Ebben az esetben 13 megoldást ítéltem helyesnek – úgy tűnik, hogy ez volt az ellentétes szavak esetében a legnehezebb. A 13 jó megoldás 0,65 szót jelent egy főre lebontva.

Az utolsó feladat, amit a tanulóknak meg kellett oldaniuk, egy történet befejezése volt egy mondattal. A történet eleje így szólt: „*Egy kutya, akinek a neve Pajtás volt, sokat játszott a kertben. Szeretett labdázni, gödröt ásni és madarakra ugatni. Egyszer Pajtás viszont bajba keveredett.*”

A tanulók többsége nem egy mondattal fejezte be a történetet ugyan, de véleményem szerint nagyobb ügyesen megoldották a feladatot.

Három főbb szempontot vettem figyelembe a történet befejezésének szempontjából: az egyik az volt, hogy a leírtak helyesen kapcsolódnak-e a történethez nyelvtanilag – gondolok itt arra, hogy az alany egyezik-e az általam megadott történethez, van-e egyáltalán alany a mondatban (nem a rejtett alanyra gondolok), vagy említi-e a szereplőt a tanuló? (Lehet az Pajtás, vagy új szereplő is.)

Ehhez annyit tudnék hozzáfűzni, hogy a 20 tanulóból 18 ezt tökéletesen megoldotta, két tanulónak viszont nem sikerült. Volt, aki csak annyi írt, hogy „*el akarták kapni*”.

A következő szempontom az volt, hogy kontextus szempontjából helyes-e? Vagyis egyeztetette-e a tanuló a saját maga által leírtakat azzal, amit én adtam meg a történet kezdetének.

Ez jobban sikerült a tanulóknak, itt 19 főnek sikerült, egy főnél voltak problémák. Jó megoldások például a következők voltak: „*Szegény Pajtás beleesett egy gödörbe és ugatni kezdett. Ezt meghallotta a gazdája és kihúzta onnan.*” Vagy „*Mivel kigurította a labdát a kapun. Épp arra ment egy kislány, aki visszagurította neki a labdát.*” Illetve: „*A szomszéd tyúkját elkezdte kergetni, amit meglátott a gazdája és azóta is haragszik rá.*” Ezek mind illeszkednek a történethez megfelelően.

Ezt követően azt is megvizsgáltam, hogy a tanulók megindokolják-e azt, hogy Pajtás miért került bajba. Összesen 16 fő indokolta meg, négy fő nem.

Több mint egy mondatot a húsz tanulóból csak tizenegy fő írt, illetve a gyakori befejezések a következők voltak: Pajtásnak valaki segített, vagy a történet írója, vagy valaki ms, több alkalommal elszökött és két alkalommal Pajtás egy olyan váratlan helyzetben találta magát, hogy egy gödörbe esett bele. Egy alkalommal Pajtás sajnos a szemét is kiszúrta a rózsabokorban az egyik tanuló történetében, egy másik pedig még párbeszédet is írt hozzá. Egy utolsó kiemelendő történetben pedig még tipikus mese befejezés is elhangzott: „*Itt a vége, fuss el véle!*”

Miközben a tanulók a feladatot csinálták, mértem az időt. A leggyorsabb tanuló 12 perc 35 másodperc alatt fejezte be az egész kérdőívet, az utolsó tanuló pedig 19 perc 17 másodperc alatt. Minden tanuló lapjára felírtam az idejét, így átlagosan 15 perc 32 másodperc alatt oldották meg, töltötték ki a kérdőívet.

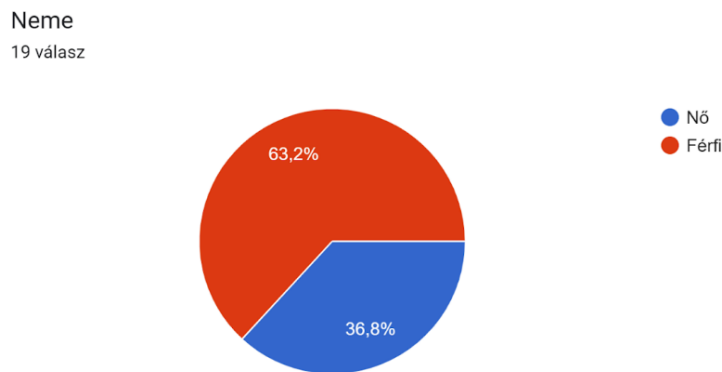
4.2. A kisvárosi tanulók kérdőívének értékelése

A kisvárosi iskolában a tanulók ugyanazt a kérdőívet kapták kézhez, mint amit a vármegyeszékhelyi iskolások. Életkoruk és osztályfokuk azonos volt, sőt a véletleneknek köszönhetően az osztály létszáma aznap egy fővel volt kevesebb. Ebben az iskolában negyedik évfolyamon csak egy osztály van az alacsony létszám miatt.

Az első kérdésem itt is a gyermekek nemére vonatkozott:

12. ábra: A kisvárosi iskola kitöltőinek neme

(Forrás: saját készítés)

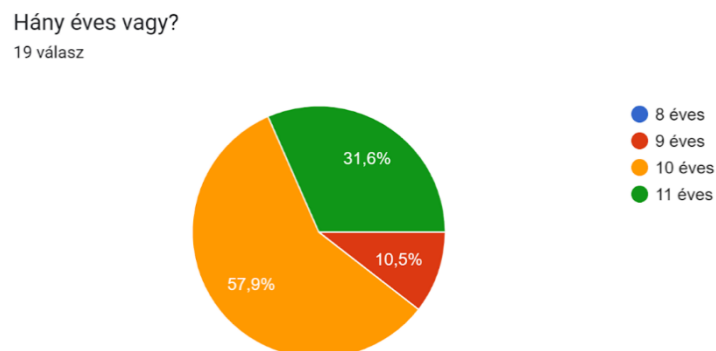

Az osztályból 12 fiú (63,2%) és 7 lány (36,6%) töltötte ki a kérdőívet, ahogy azt a diagram is mutatja (12. ábra).

Életkor szempontjából a következőképpen alakultak a százalékok:

13. ábra: A kisvárosi iskola kitöltőinek életkora

(Forrás: saját készítés)

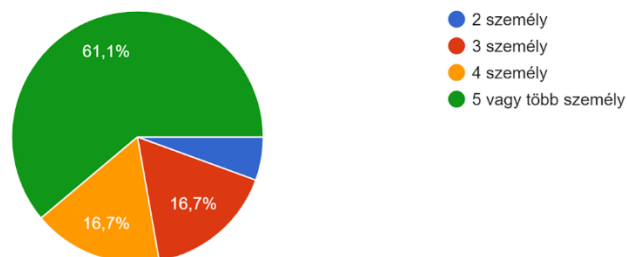
A legtöbb kisgyermek – 11 fő, 57,9% – 10 éves, 6 fő (31,6%) 11 éves és 2 fő pedig 9 éves (10,5%) tanuló (13. ábra).

A következő kérdés az volt, hogy hány tagú a kitöltő családja (14. ábra).

14. ábra. ábra: A kisvárosi iskola kitöltőinek családtagjainak szám

(Forrás: saját készítés)

Hány tagja van a családnak? (veled együtt)
18 válasz

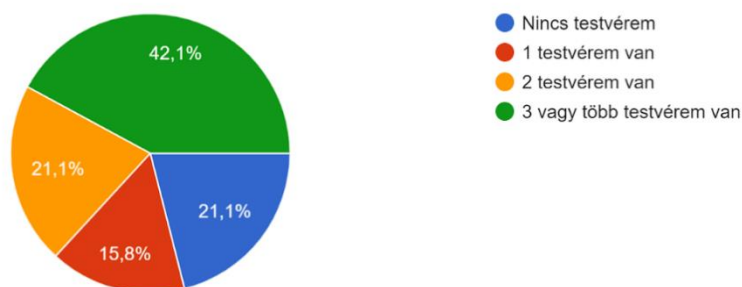
A legtöbb személy családja 5 vagy több tagú (61,1%, több, mint az osztály fele – 11 fő), illetve három-három tanuló családja (16,7%-16,7%) négy vagy három személyből áll, és mindössze egy tanuló (5,6%) mondta azt, hogy neki csak két személyből áll a családja.

Itt szeretném kiemelni az egyik nagyon kedves választ, mikoris egy tanuló a következőt írta ehhez a kérdéshez: „6 tag + 1 kutya + 2 tengeri malac. Ez a válasz mosolyt csalt az arcomra, és szerintem nagyon szépen leírja, hogy vannak családok, ahol az állatokat is szinte családtagként kezelik, és biztos vagyok abban, hogy az a kutya és a tengeri malacok nagyon jó helyen vannak ennél a gyermeknél.

15. ábra: A kisvárosi iskola kitöltőinek testvéreinek száma

(Forrás: saját készítés)

Hány testvéred van?
19 válasz

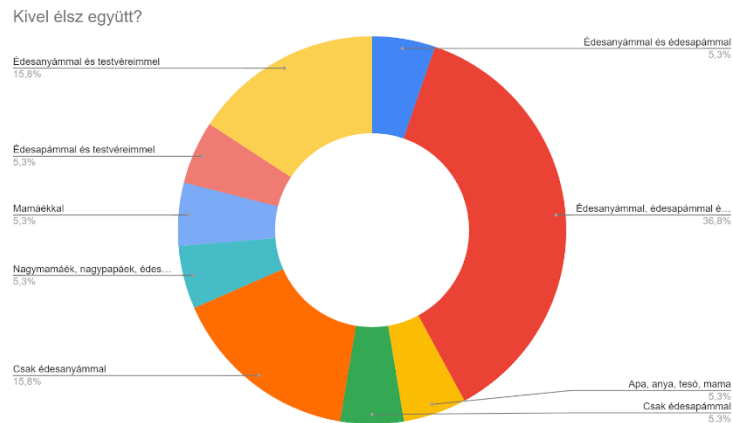

A testvérek száma a fenti diagrammon látható (15. ábra). A legtöbb gyermeknek – nyolc fő, 42,1% – legalább három testvére van, négy-négy fő válaszolta azt, hogy neki két testvére van vagy nincs testvére, és 1 testvérrel három tanuló rendelkezik (15,8%).

Arra a kérdésre, hogy kivel élnek együtt a tanulók, sok különböző választ kaptam.

16. ábra: A kisvárosi iskola kitöltőinek válasza arra, hogy kivel élnek együtt

(Forrás: saját készítés)

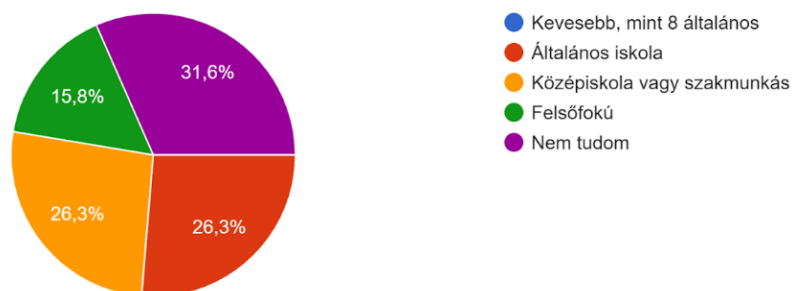
A diagrammon is látható (16. ábra), hogy a legtöbben (hét fő) az édesanyjukkal, édesapjukkal és a testvéreikkel élnek együtt (36,8%), ezt követi három-három válaszadó válasza, akik vagy édesanyjukkal élnek, vagy édesanyjukkal és testvéreikkel. a többi válasz pedig egy-egy főtől érkezett. Ezek a következők voltak: édesanyjammal és édesapámmal, „apa, anya, tesó, mama”, csak édesapával, nagyszülőkkel, édesapával és testvérrel vagy nagyszülőkkel és anyukával.

17. ábra: A kisvárosi iskola tanulóinak édesapjának legmagasabb iskolai végzettsége

(Forrás: saját szerkesztés)

Mi apukád legmagasabb iskolai végzettsége?

19 válasz

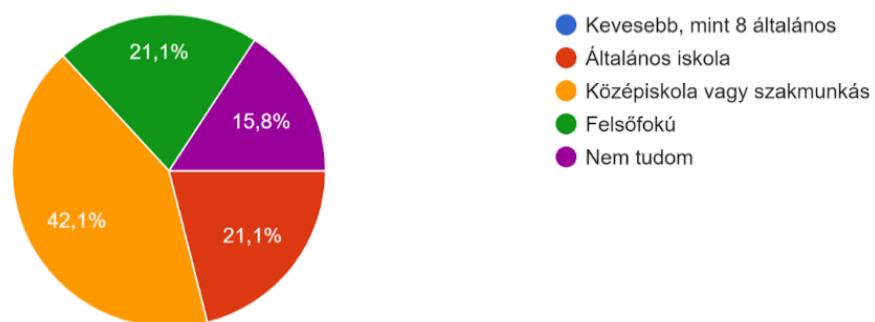
Az édesapák legmagasabb iskolai végzettsége volt a következő kérdés (17. ábra): Itt a tanulók 31,6% nem tudta megválaszolni a kérdést, öt-öt fő mondta azt (26,3%-26,3%), hogy általános iskolai vagy közéiskolai végzettséggel rendelkezik apukájuk és három fő édesapjának van felsőfokú végzettsége.

18. ábra: A kisvárosi iskola tanulóinak édesanyjának legmagasabb iskolai végzettsége

(Forrás: saját szerkesztés)

Mi anyukád legmagasabb iskolai végzettsége?

19 válasz

Az édesanyák végzettségéről szóló diagram a fent látható módon néz ki (18. ábra). A legtöbben, azaz nyolc fő (42,1%) azt jelölték meg, hogy édesanyjuknak középfokú végzettsége van, 21,1% (négy fő) mondta vagy azt, hogy általános iskolai vagy felsőfokú végzettsége van (négy fő) az anyukájuknak és 15,8%, azaz három fő mondta, hogy nem tudja az anyukája végzettségét.

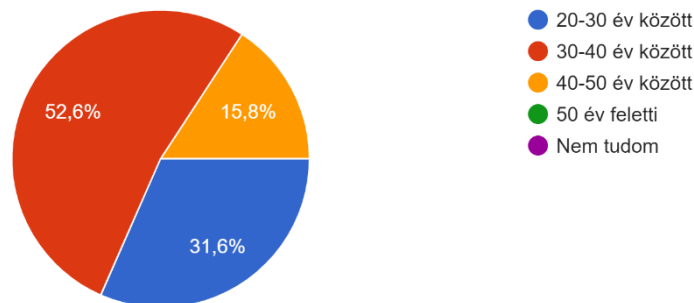
Érdekesnek tartom, hogy a szülők esetében a gyermekek jobban tisztában vannak az anyukájuk végzettségével, mint az apukájukéval, de ez abból is adódhat, hogy az arány, ahol az apával élnek a tanulók, alacsonyabb, mint azoké, akik az édesanyjukkal élnek.

A szülők életkorát a következő két diagrammon fogom bemutatni – először az anyukákét (19. ábra).

19. ábra: Az édesanyák életkora a kisvárosi iskola válaszadói között

(Forrás: saját szerkesztés)

Hány éves anyukád?
19 válasz

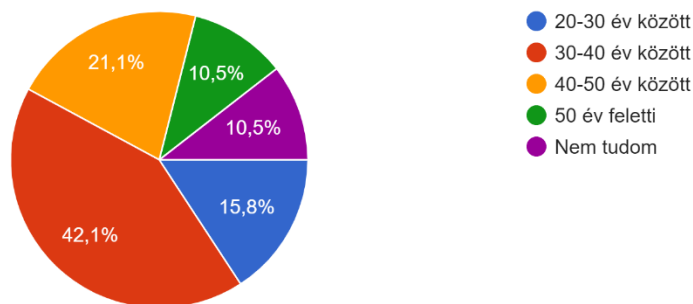

Az kitöltők az édesanyák korát a következő képpen határozta meg: 40 és 50 év között három fő (15,8%). 20 és 30 év között hat fő (31,6%) és a legtöbben 30 és 40 év közötti anyukák-tíz fő – 56,2%.

20. ábra: Az édesapák életkora a kisvárosi iskola válaszadói között

(Forrás: saját szerkesztés)

Hány éves apukád?
19 válasz

Az apukák életkora szinte egy parabolát ábrázol a grafikonon (20. ábra), hiszen két-két fő mondta azt, hogy nem tudja az apukája életkorát vagy 50 év feletti (10,5% mindkét esetben), három-három fő mondta, hogy 40 és 50 év vagy 20 és 30 év közötti (21,1%-21,1%) és hét fő, azaz 42,1% mondta, hogy apukája 30 és 40 év közötti.

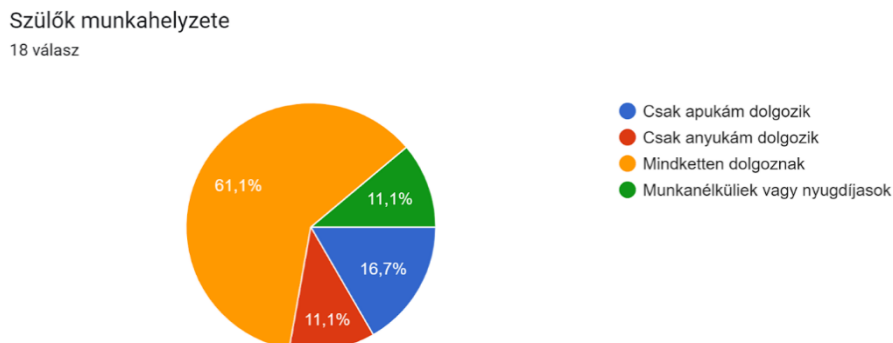
A számok alapján kimondható az, hogy a legtöbb szülő életkora 30 és 40 év közé tehető.

A szülők munkahelyzete a következőképpen írható le (21. ábra):

21. ábra: Szülők munkahelyzete a kisvárosi intézmény válaszadói között

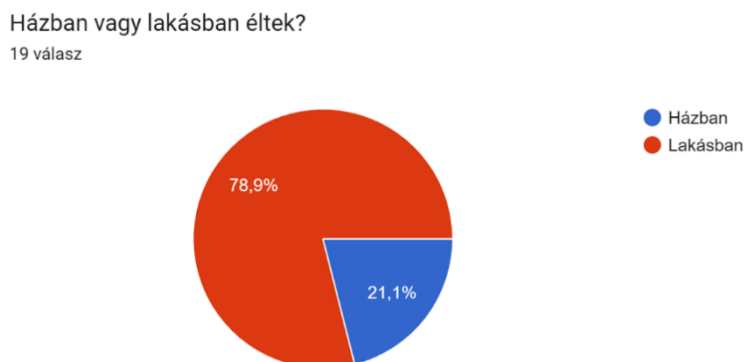
(Forrás: saját szerkesztés)

A legtöbb családban mindkét szülő dolgozik (11 fő - 61,6%), 11,1% esetében (két-két fő) csak az anyuka dolgozik, vagy munkanélküliek/nyugdíjasok a szülők, illetve 16,7%-ban (három fő) csak az apukák dolgoznak. Ezen felül volt egy fő, aki erre a kérdésre nem adott választ.

22. ábra: A kisvárosi intézmény válaszadóinak lakókörülményei

(Forrás: saját szerkesztés)

Arra a kérdésre, hogy házban vagy lakásban laknak (22. ábra), túlnyomó részt (78,9%) azt a választ kaptam, hogy lakásban. Ez érthető is abból a szempontból, hogy a kenderföldi városrészen, ahol ez az iskola is található, leginkább régi, téglá építésű társasházak találhatóak, de ettől eltekintve 21,1%-uk a tanulóknak (négy fő) házban él.

Az utolsó két kérdés ebben a részben szintén az olvasási szokásokhoz kapcsolódott. Az első kérdésben, ahol arra kellett válaszolnia a tanulóknak, hogy kaptak-e már könyvet

valamilyen alkalomra, a gyermekek 84,2%-a (16 fő) válaszolta azt, hogy igen, a többiek pedig még nem kaptak ilyen ajándékot.

Arra a kérdésre, hogy szeretnek-e olvasni a gyerekek 14 fő (77,8%), mondta, hogy igen, a többiek még nem találták meg azt a könyvet, ami elindíthatja őket ezen az úton. Itt egy tanuló ugyan bekarikázta az igen választ, de tett egy kis kiegészítést, ugyanis odaírta, hogy „attól függ”, amit én egy teljesen elfogadható válasznak találok, hiszen nem mindenkinek egyezik az ízlése, jómagam se kedvelem annyira a sci-fi regényeket, így azokat nem is szoktam gyakran levenni a könyvtár polcairól.

A kérdőív mondatkiegészítés része a következő képpen alakult. Amikor a tanulóknak a mondat végét kellett kiegészíteniük, akkor nagyjából ugyanazok az összetett mondatok sikerültek jól és kevésbé jól, mint a másik iskola tanulóinak

A következő mondatok nagyon jól sikerültek: „A leveleket ősszel nem csak össze kell szedni, hanem... *játszani is kell velük.*” Vagy „Kati nem tudja, hogy a telefonon játszon, vagy... *könyvet olvasson vagy tanuljon.*”

Viszont olyan mondatok is születtek, mint: „Megnéztünk egy filmet a barátommal, de... *eszik meleg popcornot és chipset.*” Itt például a két mondatrész nem volt összeegyeztetve.

Összességében azt kell mondanom, hogy a legtöbb tanulóknak jól sikerült ezt a feladatot megoldania, úgy, hogy az értelmében és nyelvtanilag helyességében is megfelelő legyen. Egy kedves mondatot szeretnék kiemelni, ami megmaradt az emlékezetemben, az „*A leveleket ősszel nemcsak összeszedni kell, hanem...*” kezdetű mondat volt, amit két gyermek is hasonlóan fejezett be; „*játszani is kell velük.*”

A mondatok befejezése sok esetben hasonlított a másik iskola tanulóiéhoz; „*Kisütött a nap, de...*” kezdetű mondat sokszor „*esett*” vagy „*fúj a szél*” befejezést kapott.

Természetesen itt is voltak olyan esetek, ahol nem egyezett az alany a mondat végén és az elején, vagy az igék ragozását nem egyeztették a tanulók. Ilyenek voltak például a következő mondatok „Kati nem tudja, hogy telefonon játszon vagy... *kimegyek.*” Itt a mondat eleje első szám harmadik személyben van, míg a mondat vége első szám első személyben. Egy másik példa volt, ahol ugyanez a mondat a következőképpen volt befejezve „*...és felmegy hozzád.*” Ezt sem tudtam elfogadni, mivel a két mondatrész nem illik egymáshoz, illetve a vagy és az és ötőszavakat sem használjuk egymás mellett.

Számszerűsített adatok tükrében ez azt jelenti, hogy – mivel itt csak 19 tanuló volt, ezért – összesen 114 mondatkiegészítésből a tanulóknak 94-et sikerült helyesen megoldaniuk, ami 82,5%-os eredményt jelent. Átlagosan a gyerekek 4,9 helyes mondatot írtak le.

A mondat elejének kiegészítése már nehezebb feladat volt. Volt, aki kihagyott választ, volt, aki a mondat végére kérdezett rá (például a mondat vége a következő volt: „..., mivel nyert a lottón” a tanuló pedig a következőt írta a mondat elejére: „Miért változott meg annyira”), vagy volt, aki a kötőszót hagyta figyelmen kívül, és a „hiszen” helyett a „mert” szócskát írta oda. Viszont, a „mert” az alárendelő, határozói mondatfajtákhoz tartozó kötőszó, míg a *hiszen* a magyarázó, mellérendelő összetett mondat tipikus kötőszava, így ezeket nem tudtam elfogadni. Volt, aki nem egyeztetette a tagmondatokat – például: „Apa nem segít, - hiszen sokat segít.”, így ezeket sem tudtam pozitívan értékelni, pont úgy, mint ahogy a mondatvégi írásjel problémáját sem, amikor az többször figyelmen kívül lett hagyva.

A tanulóknak 114 kiegészítendő mondatból 74-et sikerült helyesen megoldaniuk, ez azt jelenti, hogy 64,9%-át sikerült jól megoldaniuk, vagyis egy fő átlagosan 3,9 helyes mondatot produkált a feladatban.

Ez az eredmény meglepett, mivel ugyan számítottam arra, hogy ez nem fog olyan jól sikerülni, tekintve azt, hogy ez egy nehéz feladat, olyan kötőszavakkal, amit nem biztos, hogy minden nap többször is használnak, de a 64,9% még a tanulók háromnegyedét se éri el.

A rokon értelmű szavakat tartalmazó feladatban – mely természetesen ugyanazokat a szavakat tartalmazta, mint a másik iskola tanulóié – több iskolás itt is, mint ahogy a másik intézményben, egy-egy szóhoz több szinonimát is írt. A *barát* szónál itt is előkerültek a szleng szavak, mint a *span*, *haver*, *tesó* és a „bro”.

Sokan nagyon ügyes rokon értelmű szavakat írtak le, mint például az *okos* – *intelligens*, *barát* – *cimbora*, *pajtás* és itt is előkerült a *dulifuli* szó.

Mielőtt számok tükrében mutatnám be, egy pár gondolatot szeretnék leírni az ellentétes jelentésű szavakról is, leginkább azért, mert nincs különbség az elért jó megoldások számában.

Ennél a feladatnál voltak, akik rokon értelmű szavakat írtak le a megoldáshoz, vagy egyszerűen csak nem ellentétes szavakat használtak, ilyen például a *bonyolult* – *okos*, vagy az *óvatos* – *figyelmes* párok. Természetesen sokan ügyesen válaszoltak, és olyan szavakat is használtak, mint *óvatlan* vagy *merész*, ezek pedig nem minden nap használt kifejezések,

Mindkét esetben volt olyan, hogy a tanulók kihagytak egy-két szót (ezek például több esetben a rokon értelmű szavak esetében *barát* szó volt, illetve az ellentétes szavaknál a *bonyolult* és *óvatos* szavak), így a rokon értelmű és az ellentétes jelentésű szavak esetében is 114-ből 93 jó válasz született, ami 81,6% mindkét esetben, vagyis egy-egy tanuló átlagosan 4,9 szóra tudott vagy rokonértelmű szót, vagy ellentétes jelentésű szót leírni, ami pedig véleményem szerint egy nagyon jó arány.

Míg ez az adat az ellentétes és a rokon értelmű szavak esetében azonos volt, abban már különbözött, hogy egy-egy szóra hány szinonima érkezett.

A rokon értelmű szavak esetében a következő megoldások születtek számszerűsítve.

A *szép* szóra 24 szót írtak. Ez átlagosan azt jelenti, hogy 1,26 szót írtak.

A *humoros* szóra 21 megoldás született, ez 1,1 szót jelent egy főre számítva.

Az *okos* szóra 16 jó megoldás érkezett, ami 0,8 szót jelent egy főre.

A *mogorva* szóra 14 helyes szinonima szó érkezett, ami 0,7 szó egy főre bontva.

A *barát* szóra 17 megoldás született, amit elfogadtam, ez 0,89 szót jelent egy főre bontva.

A *világosság* szóra 18 megoldás született, ami 0,95 szót jelent átlagosan egy fő esetében.

Az *ellentétek* esetében pedig ugyanezen az elven a következő eredmények születtek:

A *gonosz* szóra 18 szót írtak a tanulók, ami 0,95 szót jelent egy fő esetében.

A *nagy* és *kicsi* szavakra 19-19 megoldás született, vagyis egy-egy szó egy főre bontva.

A *gyerek* szóra 17 jó megoldást írtak, vagyis 0,9 szót írt egy fő átlagosan.

A *bonyolult* szóra 14 jó megoldás született, vagyis 0,7 szót írtak fejenként a tanulók.

A legnehezebb szónak az *óvatos* szó tűnik, mivel 11 jó megoldás született, ami 0,58 szót jelent egy főre átlagosan számítva.

A történet kiegészítésénél több tanuló is egy mondat helyett többet is írt, volt, akinek a két sor sem volt elég, ő még a lap aljára is a történetét írta.

Az értékelés szempontjainak ugyanazokat vettem, mint a másik intézmény tanulóinál: így szeretném bemutatni a három fő szempont eredményeit, illetve az általam érdekesnek talált gondolatokat.

Az a szempont, hogy helyesen kapcsolódik-e a történet nyelvtanilag 19 tanulóból 14-nek sikerült, öt főnek nem.

A kontextus szempontjából való kapcsolódás ennél is jobban sikerült, ott 16 tanulóknak sikerült elérnie ezt, három főnek nem.

12 fő történetéből az is kiderült, hogy Pajtás miért került bajba, ezt hét fő nem említette meg egyáltalán.

Úgy gondolom, hogy összességében jól sikerült a feladat, az osztály nagy része nem csak egy mondatot írt, hanem 14 fő írt legalább két-három mondatot is – bár ez azt is jelenti, hogy a feladat utasítását nem olvasták el pontosan.

Ezen felül feljegyeztem a gyakori befejezéseket, amelyekkel a gyerekek által elő: ilyen volt az, hogy Pajtás elszökött, kergetett valamit vagy valakit, illetve az, hogy segítséget kapott (több esetben a tanulótól, vagy egy másik kutyától).

Két esetben a tanulók valamilyen tanulságot is írtak a történet végére: például, hogy kergette a madarakat, emiatt került bajba és megfogadta, hogy többet ilyet nem tesz.

Egy történetet pedig szeretnék kiemelni, ami nagyon sok részletet tartalmazott: a történet írójától ellopták a fekete furgonos és fekete ruhás emberek a Pajtást, majd utánuk futott, de nem volt elég gyors, ezért felhívta a 112-t, és a rendőrök elkapták a kutyatolvajokat, akik nyolc-kilenc év börtönbüntetést kaptak ezért a rablásért.

Ezt a történetet meglepődve olvastam, és bár kissé sötétnek ítélem meg, de nagyon nagyra értékelem a fantáziát, ami benne van.

A tanulók idejét itt is épp úgy mértem, mint a másik intézményben. A leggyorsabb tanuló ebben az iskolában 15 perc és 22 másodperc alatt fejezte be a kérdőívet, míg az utolsó tanuló 28 perc és 20 másodperc után tette le az íróeszközét. Átlagosan a tanulók 20 perc és 59 másodperc alatt oldották meg a feladatot.

4.3. A két intézmény tanulóinak válaszainak összehasonlítása

A két intézmény kérdőíveinek összevetése során a következőket tapasztaltam: a fiúk és a lányok aránya nagyjából megegyezik, illetve az életkoruk is szinte azonos: az átlagos életkor a vármegyeszékhelyi intézményben 10 év, a kisvárosi iskolában 10,2 év.

A családtagok számában már nagyobb eltérés volt: arányaiban a kisvárosi intézményben a családok magasabb létszámúak, míg a vármegyeszékhelyi intézményben az öt vagy több főt számláló családok száma 40%, a kisvárosi intézményben ez 61,5%.

A testvérek száma is magasabb a kisvárosi intézményben: a tanulók majdnem felének van három vagy annál több testvére (kisvárosi tanulók esetében: 42,1%, vármegyeszékhelyi tanulók esetében: 5%), viszont egy testvérrel sokkal többen rendelkeznek a vármegyeszékhelyi intézményben.

A vármegyeszékhelyi tanulók nagy része (65%) a szüleivel és testvéreivel, vagy szülőkkel él, és 10% csak az anyukájával, addig a kisvárosi intézményben ez már színesebben alakult; többen élnek az anyukájukkal, vagy testvérükkel, nagyszülőkkel és ezeknek nagy variációjával. Ismételni kell az azonos dologra vonatkozó arányokat!

A szülők iskolai végzettségére a tanulók azt a választ, hogy nem tudják, mindkét iskolában sokan nem tudták (apukák esetében a vármegyeszékhelyi intézményben 40%, a kisvárosi intézményben 31,6%, az anyukák esetében vármegyeszékhelyi válaszadók 45% a kisvárosi válaszadók 15,8% nem tudta, hogy a szülők milyen végzettséggel rendelkeznek.

Az apukák végzettsége arányaiban egy kicsit magasabb csak a vármegyeszékhelyi intézményben, míg az anyukáké már jobban szembetűnik, mivel a vármegyeszékhelyi intézményben egy gyermek sem jelölte azt, hogy az anyukája legmagasabb végzettsége az általános iskola, míg a kisvárosi iskolában négy anyukának (21,1%) is ez a legmagasabb iskolai végzettsége.

Az anyák életkora átlagosan magasabb, mint a kisvárosi intézményben. A vármegyeszékhelyi intézményben az anyák több mint fele (55%) 40 és 50 év közötti, ebben az életkorban ugyanakkor a kisvárosi iskolában az anyáknak

Előzőben a tanulók, több mint fele (55%) jelezte azt, hogy az anyukája 40 és 50 év közötti, ez a szám 15,8%.

Ugyanakkor a kisvárosi intézményben az anyukák több, mint fele (56,2%) 30 és 40 év közötti, a vármegyeszékhelyi intézményben 30%.

Az apukák életkora a vármegyeszékhelyi intézményben szinte azonos az ottani anyukákéval, a legtöbb tanuló azt jelölte be, hogy az apukája 40 és 50 év közötti (60%), míg komlón az apák életkora nagyobb arányban oszlott szét, illetve volt, aki az utóbbi intézményben nem tudta megmondani az apukája életkorát.

Érdekes, hogy a tanulók egy anyukát se jelöltek 50 év felettinek, viszont apukák között mindkét intézményben volt 50 év feletti apuka.

A munkahelyzet a vármegyeszékhelyi intézményben aképpen alakult, hogy 80%-ban mindkét szülő dolgozik, vagy csak apuka dolgozik (20%), a kisvárosi iskolában már volt olyan eset is, ahol a szülők munkanélküiek voltak (16,7%), illetve alacsonyabb arányban (61,1%) dolgozik mindkét szülő.

Míg a vármegyeszékhelyi intézményben majdnem fele-fele arányban laknak a családok lakásban (45%) és házban (55%), a kisvárosi intézményben nagyobb a különbség, és lakásban a tanulók több mint háromnegyede él (78,9%). Ez természetesen abból is adódik, hogy mint azt már említettem, az iskola a város azon részén van, ahol csak társasházak vannak, így természetes, hogy a legtöbb gyermek arról a környékről jár iskolába.

Arra, hogy szülinapra kaptak-e már könyvet a gyerekek, a válasz többségében, mindkét esetben közel 85%-ban, hogy *igen*, ami szerintem egy nagyon megnyugtató adat, hiszen ez azt jelenti, hogy alig van pár kisgyerek, aki még nem kapott valamilyen alkalomra olvasnivalót.

Az olvasáshoz fűződő viszonyuk is nagyjából ebben az arányban alakult, bár a kisvárosi iskolában kevésbé szeretnek olvasni a gyerekek, de mindkét intézményben biztosan állíthatom, hogy a tanulók több mint háromnegyede szívesen fog könyvet a kezébe, ez pedig szerintem egy nagyon kielégítő arány.

A mondatok kiegészítéséért és a rokon értelmű, valamint ellentétes jelentésű szavakhoz készítettem egy táblázatot, mely arányaiban mutatja be, hogy a két iskolában ez hogy sikerült a tanulóknak (1. táblázat).

1. táblázat: A két intézményben kapott válaszok egybevetés

(Forrás: saját készítés)

		A vármegyeszékhelyi intézmény (összesen 120 válasz feladatonként)	A kisvárosi intézmény (összesen 114 válasz feladatonként)
Mondatkiegészítés	Mondat befejezés (hat mondat/fő)	120/110 91,7% helyes kiegészítés Átlagosan: 5,5 helyes mondat/fő	114/94 82,5% helyes kiegészítés Átlagosan: 4,9 helyes mondat/fő
	Mondat elejének kitalálása (hat mondat/fő)	120/110 78,3% helyes kiegészítés Átlagosan: 4,7 helyes mondat/fő	114/74 64,9% helyes kiegészítés Átlagosan: 3,9 helyes mondat/fő
Szavak	Rokon értelmű szavak (hat szó/fő)	120/88 74,6% helyes szóhasználat Átlagosan: 4,4 szó/fő	114/93 81,6% helyes szóhasználat Átlagosan: 4,9 szó/fő
	Ellentétes szavak (hat szó/fő)	120/105 87,5% helyes szóhasználat Átlagosan: 5,3 szó/fő	114/93 81,6% helyes szóhasználat Átlagosan: 4,9 szó/fő

A táblázatban zölddel jelöltem sokonként azokat a részeket, ahol arányaiban jobban sikerült a tanulóknak megoldaniuk a feladatot.

Mint a táblázatból láthatjuk is, a mondatok kiegészítésben már voltak eltérések: a vármegyeszékhelyi intézményben a mondatok befejezését a tanulóknak sikeresen 91,7%-os arányban sikerült jól megoldaniuk, vagyis 5,5 mondatot oldottak meg helyesen fejenként. A kisvárosi intézményben alacsonyabb volt ez az arány: 82,5%, mely azt eredményezte, hogy 4,9 helyes mondatot tudtak a tanulók átlagosan fejenként megoldani.

A mondat elejének kitalálása mindkét iskolában már nagyobb fejtörtést okozott, mint a mondatok befejezése: itt a vármegyeszékhelyi intézményben kicsit több mint a háromnegyede (78,3%), a kisvárosi intézményben a gyerekek 64,9%-a oldotta meg jól a feladatot. A 64,9%-ot, ha főre lebontjuk az 3,9 mondat/fő, és összességében ez a legalacsonyabb szám, amit a

táblázatban láthatunk, mivel úgy tűnik, hogy ennek a feladatnak a megoldása ment a gyerekeknek a legnehezebben.

Amikor a tanulóknak rokon értelmű szavakat kellett találniuk a megadott szavakhoz, a kisvárosi intézményben a tanulók jobban teljesítettek, majdnem 82%-os arányban, ami 4,9 szó/főt jelent átlagban, míg a vármegyeszékhelyi intézményben a tanulók háromnegyedének (74,6%) sem sikerült ezt ilyen jól megoldania. Ez volt az egyetlen feladattípus, ahol a kisvárosi intézményben tanuló gyerekek jobban teljesítettek, ahogy azt a táblázatban zölddel jelöltem is.

Az ellentétes szavaknál ismét a vármegyeszékhelyi tanulók oldották meg jobban arányában a feladatot 87,5%-uk használt helyes szavakat, ami 5,3 szót jelent egy főre lebontva a hatból, a kisvárosi intézményben 81,6%-uknak sikerült jól megoldaniuk ezt a feladatot – 4,9 helyes szóhasználat/fő.

Összességében a mondatkiegészítést és a szavak helyes használatát a vármegyeszékhelyi tanulók jobban megoldották.

Mivel mindkét iskolában külön-külön már említettem, hogy egy-egy szóra (mind a rokon értelmű, mind az ellentétes jelentésű szavakra) hány szinonimát tudtak a tanulók, érdemes ezt össze is vetni, hiszen ebből kiderül az, hogy melyik intézményben tudtak több szót a tanulók.

Ezt egy táblázatban szeretném bemutatni a könnyebb átláthatóság érdekében. Először a rokon értelmű szavak táblázatát mutatom be (2. táblázat).

2. táblázat: Rokon értelmű szavakra érkezett szinonimák száma

(Forrás: saját szerkesztés)

Rokon értelmű szavak	Vármegyeszékhelyi intézmény (20 fő)	Kisvárosi intézmény (19 fő)
<i>szép</i>	29 szó – átlagosan 1,45 szó/fő	24 szó – átlagosan 1,26 szó/fő
<i>humoros</i>	20 szó – átlagosan egy szó/fő	21 szó – átlagosan 1,1 szó/fő
<i>okos</i>	20 szó – átlagosan egy szó/fő	16 szó – átlagosan 0,8 szó/fő
<i>mogorva</i>	19 szó – átlagosan 0,75 szó/fő	14 szó – átlagosan 0,7 szó/fő
<i>barát</i>	12 szó – átlagosan 0,6 szó/fő	17 szó – átlagosan 0,89 szó/fő
<i>világosság</i>	16 szó – átlagosan 0,8 szó/fő	18 szó – átlagosan – 0,95 szó/fő

A táblázatban zölddel jelöltem az egyes szavaknál azt az intézményt, ahol egy főre számítva átlagosan a tanulók több szinonimát tudtak felsorolni.

Ebből az eredményből arra tudunk következtetni, hogy a a *szép* szóra találták a tanulók a legtöbb szinonimát mindkét iskolában, illetve, a legkevesebbet a *mogorva* szóra.

A két iskola között nem nagy az eltérést abban az esetben, ha azt nézzük, hogy mely gyerekek tudtak több szinonimát felsorolni egy-egy szóhoz, hiszen három-három olyan szó van, ahol a másik intézményben jobban teljesítettek a tanulók.

Az ellentétes jelentésű szavak esetében is szeretnék bemutatni egy hasonló táblázatot (3. táblázat).

3. táblázat: Ellentétes jelentésű szavakra érkezett szinonimák szám

(Forrás: saját szerkesztés)

Ellentétes jelentésű szavak	Vármegyeszékhelyi intézmény (20 fő)	Kisvárosi intézmény (19 fő)
<i>gonosz</i>	19 szó – átlagosan 0,95 szó/fő	18 szó – átlagosan 0,95 szó/fő
<i>nagy</i>	24 szó – átlagosan 1,2 szó/fő	19 szó – átlagosan egy szó/fő
<i>kicsi</i>	24 szó – átlagosan 1,2 szó/fő	19 szó – átlagosan egy szó/fő
<i>gyerek</i>	20 szó – átlagosan 1 szó/fő	17 szó – átlagosan 0,9 szó/fő
<i>bonyolult</i>	18 szó – átlagosan 0,9 szó/fő	14 szó – átlagosan 0,7 szó/fő
<i>óvatos</i>	13 szó – átlagosan 0,65 szó/fő	11 szó – átlagosan – 0,58 szó/fő

A táblázatban ismét zölddel jelöltem a szavaknál azt az intézményt, ahol egy fő átlagosan több szinonimát sorolt fel. A legtöbb szinonima szó a *nagy* és *kicsi* szavakra érkezett, míg a legkevesebb az *óvatos* szóra.

A két intézmény között itt már nagyobb a különbség, mint a rokon értelmű szavak esetében, hiszen szinte az összes szónál a vármegyeszékhelyi intézmény tanulói tudtak több szót felsorolni, egyedül a *gonosz* szónál egyezik meg az eredmény a két intézmény között.

A történetek befejezését is sikeresebben oldották meg a vármegyeszékhelyi intézményben tanuló gyermekek.

Összevettem a már leírt szempontok szerint a két intézmény tanulóinak megoldásait, és azt tapasztaltam, hogy a vármegyeszékhelyi tanulók, mind nyelvtani helyességükben, a kontextusba való beillesztésben, és abból a szempontból is, hogy kiderült a történetük, hogy Pajtás miért került bajba, jobban teljesítettek.

A vármegyeszékhelyi tanulók többsége (több mint 50%-a) írt egy-egy mondatot, ahogy az a feladat utasításában is elhangzott, míg a másik intézményben a legtöbb tanuló (19-ből 11 fő – 57,9%) ezt figyelmen kívül hagyta.

Az idő szempontjából a vármegyeszékhelyi tanulók sokkal gyorsabban dolgoztak. A leggyorsabb tanuló idejét (vármegyeszékhelyi intézményben 12 perc 55 másodperc, kisvárosi iskolában 15 perc 22 másodperc) és az utolsó befejezés időpontját mindkét iskolában, illetve az átlagokat. Átlagosan a vármegyeszékhelyi intézményben 15 perc 32 másodperc alatt végeztek, a kisvárosiban 20 perc 59 másodperc alatt. A kettő közötti különbség több mint öt perc – természetesen ez nem egy dolgozat volt, ahol 45 perc alatt be kell fejezniük, viszont fontosnak tartom ezt kiemelni, hiszen ez nagyon nagy különbség – főleg, ha azt is számításba vesszük, hogy a leggyorsabb tanuló (12 perc 35 másodperc) és az utolsó tanuló leadása (28 perc 20 másodperc) között majdnem 16 perc különbség van.

Ugyan, mint már említettem, a helyesírást nem néztem és javítottam külön, mivel úgy gondolom, hogy a dolgozatom lényege az, hogy a tanulók szókincsében milyen különbségek lehetnek, de miközben a kérdőíveket néztem, szembetűnt az, hogy (bár a vármegyeszékhelyi tanulóké is kifogásolható) a kisvárosi intézményben tanulók helyesírása rosszabb volt összességében.

5. Következtetések és javaslatok

Természetesen, mikor feltettem dolgozatom elején a kérdéseket, már volt egy sejtésem, hogy milyen választ fogok kapni, de szeretném ezeket a kérdéseket meg is válaszolni.

A dolgozatom elején feltett kérdésekre a válaszok a következők voltak:

Az első kérdésem az volt, hogy a gyermekek lakhelye befolyásolja a nyelvhasználatukat. A válasz erre igen – hiszen láthatjuk azt, hogy a vármegyeszékhelyi intézményben tanulók jobban teljesítettek, nagyobb százalékban tudták a feladatokat megoldani helyesen.

A következő kérdésem az volt, hogy milyen mértékben: erre azt tudom válaszolni, hogy az eltérés ugyan látható, de nem drasztikus a szakadék a két intézmény között – ehhez természetesen az is hozzájárul, hogy a tanulók mindkét esetben ugyanazon az osztályfokon tanulnak, nagyjából az életkoruk is azonos, és természetesen ugyanabban az oktatási rendszerben vannak.

Egy nagyobb városban, ahol feltehetően jobb körülmények között élnek a gyermekek jobb eredményt érnek el? – tettem fel a dolgozatom elején a harmadik kérdést.

Az eredmény, mint már említettem, látható, és az is tapasztalható, hogy igen, jobb eredményt értek el.

Az utolsó két kérdésem így hangzott: Nagyobb szókincsük van a vármegyeszékhelyen élő gyermekeknek? Vagy épp az ellenkezője derül ki a kutatásból?

A szókincs tekintetében, a vármegyeszékhelyi intézményben több olyan tanuló volt, ahol a rokon értelmű és ellentétes szavaknál sokkal többet írt le, mint a kisvárosi intézményben, viszont az biztos, hogy ha ezt még nem is vesszük nagyító alá, a vármegyeszékhelyi intézményben a tanulók jobban és pontosabban tudták használni a szókincsükben található szavakat.

Természetesen a kutatást ki lehetne terjeszteni nagyobb mértékben, több iskola, több különböző földrajzi helyszínről származó adattal, de összességében a véleményem az, hogy a kutatás alátámasztja azt, amit eredetileg is gondoltam – a környezeti tényezők, igenis hatással vannak a gyermekek beszédfejlődésére és a nyelvhasználatukra.

Ami szerintem nagyon fontos, az az, hogy ugyan pedagógusként mindenkinek kötelessége a gyermekek szókincsét fejleszteni – és ezalatt arra gondolok, hogy minden

alkalommal, amikor csak lehetőségünk van rá, legyen szó matematikaóráról, olvasás-, énekzene, vagy bármilyen óráról, esetleg még szünetben is, amikor a tanulók kérdeznek tőlünk valamit – de nagyon fontos, hogy megőrizzük a magyar nyelv ízét is. Amennyiben mi magunk is, esetleg a tanulók valamilyen nyelvjárásból származó szavakat használnak, ezt nem szabad elnyomnunk, viszont tudnunk kell, hogy mely szavakat használhatjuk, melyeket nem.

Emellett természetesen az olvasás népszerűsítése is a pedagógusok dolga, hiszen hatással vagyunk a tanulókra a mindennapokban és hiszem, hogy minden gyermekkel dolgozóknak dolga az, hogy próbáljuk őket olvasóvá nevelni.

Amit a kollégáknak és bármely pedagógusnak ajánlani tudok, az az, hogy tájékozódjon a saját környezetével kapcsolatban, és ha nem is annyira mélyen, de ássa bele magát a témába, hiszen egy nagyon érdekes, kutatható és fontos téma ez, melyről nem beszélünk eleget véleményem szerint.

A kutatásom eredményei felvetnek fontos kérdéseket az oktatási rendszerrel és a pedagógiai gyakorlattal kapcsolatban. Az egyik fő tanulság, amit levonhatunk, az az, hogy az egyenlőtlenségek kezelése az oktatásban komoly kihívást jelent, és szükség van olyan intézkedésekre, amelyek segítik a hátrányosabb helyzetű diákokat. Az oktatási rendszernek alkalmazkodnia kell a különböző környezeti tényezőkhöz, és segítséget kell nyújtania azoknak a tanulóknak, akik nehezebb körülmények között élnek. Az oktatási szakembereknek és döntéshozóknak a kutatási eredményekre támaszkodva kell olyan programokat és stratégiákat kidolgozniuk, amelyek elősegítik az esélyegyenlőséget az oktatásban.

Emellett a pedagógusoknak kiemelt szerepe van a gyermekek szókincsfejlesztésében és az olvasóvá nevelésben. Az oktatásnak nemcsak a tanteremben kell zajlania, hanem minden helyzetben lehetőséget kell nyújtania a tanulásra és a nyelvi készségek fejlesztésére. A szókincs bővítése és az olvasás népszerűsítése hosszú távú befektetés a diákok jövőjébe.

Végül szeretném hangsúlyozni, hogy a kutatásom által felvetett kérdések és eredmények csak egy kezdeti lépést jelentenek egy fontos és komplex probléma feltárásában. További kutatásokra és megbeszélésekre van szükség az oktatási közösségben annak érdekében, hogy hatékonyabban kezeljük a nyelvi készségek fejlesztésének és az esélyegyenlőségnek ezen fontos területeit.

6. Összefoglalás

Összességében elmondhatom, hogy egy hozzám közelálló témát választottam, és a kutatás sikeres volt.

Témám fókuszában az állt, hogy vajon a tanulók nyelvhasználatát befolyásolják-e olyan környezeti tényezők, mint az, hogy földrajzilag hol élnek, milyen körülmények között és kivel élnek, és hogy ők maguk, és azok, akikkel együtt élnek, milyen életkörülményekben vannak.

Ennek érdekében kérdőíves vizsgálat segítségével felmértem két különböző (egy vármegyeszékhelyi és egy kisvárosi) iskola tanulói közötti olyan feladatok mentén, mint hiányos mondatokat kiegészítése, ellentétes és rokon értelmű szavakat keresése, valamint egy rövid történetet befejezése.

Célom az volt, hogy amennyiben van különbség a két tanulócsoport közt, ezt mérhetővé és bemutathatóvá tegyem a dolgozatomban. Mindkét csoport ugyanazt a kérdőívet kapta, melyben zárt és nyílt végű kérdések is megtalálhatóak voltak, ugyanazokat az instrukciókat mondtam el nekik, és ugyanúgy dolgoztam fel mindkét intézmény tanulónak adatait.

A végső eredményem, mely összefoglalja a dolgozatomat, az az, hogy a nyelvi hátrány és az ehhez fűződő okok láthatóak, könnyen észrevehetőek és valóságosak, hiszen az eredményekből azt látjuk, hogy a tanulók, akik jobb körülmények közül érkeztek (szülők magasabb végzettséggel rendelkeznek, lakókörülményeik jobbak stb.), azok a feladatokban jobban is teljesítettek, nagyobb, jobban aktivizálható szókincsük volt, illetve az utasítások értelmezésében is jobban teljesítettek.

Amit nagyon fontosnak tartok, az az, hogy a tanulók fejlesztését minden esetben mindennaposá kell tenni szókincs szempontjából, illetve az olvasóvá nevelés folyamatában kiemelkedő szerepe van. Erre rengeteg lehetősége van a pedagógusoknak, dolgozatomban például említettem a varázsszéket, melytől bármely órán alkalmazható és nem igényel nagy felkészülést és hosszú időt sem.

A kutatás során rávilágítottam arra, hogy a nyelvi készségek fejlesztése minden tanulónak és minden oktatási intézmény számára kiemelten fontos. Az eredmények nemcsak a nyelvi készségekben mutatkozó különbségekre hívják fel a figyelmet, hanem a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek átfogóbb kérdésére is. Az oktatási rendszernek és a döntéshozóknak komolyan kell venniük ezeket az eredményeket, és olyan intézkedéseket kell

hozniuk, amelyek segítenek az egyenlőtlenségek csökkentésében. Az oktatás minden diák számára elérhetővé és igazságossá kell tenni, és az említett fejlesztési lehetőségek, például a szókincs bővítése és az olvasóvá nevelés, kulcsfontosságúak ebben a folyamatban.

Az oktatás mindannyiunk jövőjét alakítja, emiatt pedig fontos az, hogy egyenlő esélyeket biztosítsunk minden tanuló számára.

7. Irodalomjegyzék

- Bartha, C. (2002). Nyelvi hátrány és iskola. *Iskolakultúra*, 6, 84-85.
- Benyó, Z., Farkas, Z., Illényi, A., Katona, G., Vátallyay, i., & Gy. (2002). Csecsemők hangelemzése különös tekintettel a hallásképeségükre. (M. Gósy, Szerk.) *Beszéd kutatás 2002*, 100-117.
- Bíró, B., & Ceglédi, T. (2023). A mesélőszék mint nyelvi kódot fejlesztő eszköz a Step by Step alternatív oktatásban. *Különleges Bánásmód*, 9(2023/2), 83-97.
- Bóna, J. (2018). A beszédfejlődés kisgyermekkorától kamaszkorig. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 6(3), 111-122. (Letöltés dátuma: 2023. 10. 30. 17:04) URL: <https://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/559/458>
- Czibere, I., & Szarvák, T. (2018). Szegregátumok és a szegregált élethelyzetek világa. *Falu Város Régió - Területfejlesztési Szakmai Folyóirat*(1.), 49-52.
- Dr. Krecsán, D. (2022). *Beszédfejlődés*. Letöltés dátuma: 2022. 12 14, forrás: Tündéri Doktornéni: (Letöltés dátuma: 2022. 12. 14. 11:05) >URL:https://tunderidoktorneni.hu/betegsegek/beszedfejlodes?fbclid=IwAR3_vNFzh_qE40InWpQU23PY9TOckmBkW6KtCWyA9rZQoIBr4Sx4P-XOJgRA
- Gorski, P. C. (2017). *Reaching and Teaching Students in Poverty: Strategies for Erasing the Opportunity Gap*. New York: Teachers College Press.
- H. Tracey, D., & Morrow, L. M. (2017). *Lenses on Reading*. New York, Amerikai Egyesült Államok: The Guilford Press.
- Irvin, M. J., Meece, J. L.-Y., Farmer, T. W., & Hutchins, C. C. (2011). Relationship of school context to rural youth's educational achievement and aspirations. *Journal of yourh and adolescence*, 40(9), 1225-1242.
- Jánk, I. (2017). Nyelvi hátrány és diszkrimináció az iskolában - A nyelvi szocializáció jelentősége a tanuló értékelésében. *Szociológiai Szemle*, 27(3), 27-47.

- Kas, B., Lőrík, J., & Bertalan, R. F. (2017). A korai nyelvi - kommunikációs fejlettség új méérőeszköze a MacArthur - Bates Kommunikatív FEjlődési Adattár 3. (KOFA-3) alapjai és gyakorlati alkalmazási lehetőségei. *Logopédia*, 2(1), 41-56.
- Ladányi, J. (2005). In *Szociális és etnikai konfliktusok - Tanulmányok a piacgazdasági átmenet időszakából (1987-2005)* (old.: 504). Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó.
- Lukács, Á., & Kas, B. (2011). A nyelvi fejlődés eltérései. *A koragyermekkori fejlődés természete - fejlődési lépések és kihívások, Biztos Kezdet Kötet II.*, 203-214.
- N.m. (2021). *Kapcsoskönyv - A Jelenlét program építőkövei*. (A. J. munkatársai, Szerk.) Budakeszi: Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesülete.
- Oláh, Ö. T. (2005). Az iskolai sikertelenség szociolingvisztikai megközelítése. *Új Pedagógiai Szemle*, 55.(7-8.), 45-58.
- Rosta, K. (2015). A nyelvi fejlődés folyamata, az eltérő nyelvi fejlődés korai felismerése és terápiája. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 3(2), 121.
- Tancz, T. (2017). *A kommunikáció és a nyelv fejlődése a kora gyermekkorban*. Letöltés dátuma: 2023. 10. 23, forrás: Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar: (Letöltés dátuma: 2023. 10. 26.) >URL: https://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/kommunikacio_es_fejlodes/index.html
- Tolcsvai Nagy, G. (2017). A magyar standard helyzete. In G. Tolcsvai Nagy (Szerk.), *A magyar nyelv jelene és jövője* (o.: 222-238). Budapest: Gondolat Kiadó.

8. Táblázatok és ábrák jegyzéke

1. táblázat: A két intézményben kapott válaszok egybevetés.....	38
2. táblázat: Rokon értelmű szavakra érkezett szinonimák száma.....	39
3. táblázat: Ellentétes jelentésű szavakra érkezett szinonimák szám.....	40
1. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola kitöltőinek neme.....	15
2. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola kitöltőinek életkora.....	15
3. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola kitöltőinek családtagjainak száma.....	16
4. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola kitöltőinek testvéreinek száma.....	16
5. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola kitöltőinek válasza arra, hogy kivel élnek együtt..	17
6. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola tanulóinak édesapjának legmagasabb iskolai végzettsége.....	18
7. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola tanulóinak édesanyjának legmagasabb iskolai végzettsége.....	18
8. ábra: Az édesanyák életkora a vármegyeszékhelyi iskola válaszadói között.....	19
9. ábra: Az édesapák életkora a vármegyeszékhelyi iskola válaszadói között.....	19
10. ábra: Szülők munkahelyzete a vármegyeszékhelyi intézmény válaszadói között.....	20
11. ábra: A vármegyeszékhelyi iskola válaszadóinak lakókörülményei.....	20
12. ábra: A kisvárosi iskola kitöltőinek neme.....	26
13. ábra: A kisvárosi iskola kitöltőinek életkora.....	26
14. ábra: A kisvárosi iskola kitöltőinek családtagjainak szám.....	27
15. ábra: A kisvárosi iskola kitöltőinek testvéreinek száma.....	27
16. ábra: A kisvárosi iskola kitöltőinek válasza arra, hogy kivel élnek együtt.....	28
17. ábra: A kisvárosi iskola tanulóinak édesapjának legmagasabb iskolai végzettsége ..	28
18. ábra: A kisvárosi iskola tanulóinak édesanyjának legmagasabb iskolai végzettsége	29
19. ábra: Az édesanyák életkora a kisvárosi iskola válaszadói között.....	30
20. ábra: Az édesapák életkora a kisvárosi iskola válaszadói között.....	30
21. ábra: Szülők munkahelyzete a kisvárosi intézmény válaszadói között.....	31
22. ábra: A kisvárosi intézmény válaszadóinak lakókörülményei.....	31

Mellékletek

1. Számú melléklet: Kérdőív

Adatok

1. Neme:

- a.) Nő
- b.) Férfi

2. Hány éves vagy?

_____

3. Hány tagja van a családnak (veled együtt)?

- a.) 2 személy
- b.) 3 személy
- c.) 4 személy
- d.) 5 vagy több személy

4. Hány testvéred van?

- a.) Nincs testvérem
- b.) 1 testvérem van
- c.) 2 testvérem van
- d.) 3 vagy több testvérem van

5. Kivel élsz együtt?

- a.) Csak édesanyámmal
- b.) Édesanyámmal és testvéreimmel
- c.) Csak édesapámmal
- d.) Édesapámmal és testvéreimmel
- e.) Édesanyámmal és édesapámmal
- f.) Édesanyámmal, édesapámmal és testvéreimmel

g.) Egyéb: _____

6. Mi apukád legmagasabb iskolai végzettsége?

- a.) Kevesebb, mint 8 általános
- b.) Általános iskola
- c.) Középiskola vagy szakmunkás
- d.) Felsőfokú

7. Mi anyukád legmagasabb végzettsége?

- a.) Kevesebb, mint 8 általános
- b.) Általános iskola
- c.) Középiskola vagy szakmunkás
- d.) Felsőfokú

8. Hány éves anyukád?

- a.) 20-30 év között
- b.) 30-40 év között
- c.) 40-50 év között
- d.) 50 év feletti

9. Hány éves apukád?

- a.) 20-30 év között
- b.) 30-40 év között
- c.) 40-50 év között
- d.) 50 év feletti

10. A szüleid munkahelyzete

- a.) Csak apukám dolgozik
- b.) Csak anyukám dolgozik
- c.) Mindketten dolgoznak
- d.) Munkanélküliek vagy nyugdíjasok

11. Házban vagy lakásban éltek?

- a.) Házban
- b.) Lakásban

12. Kaptál már könyvet születésnapra, karácsonyra, névnapra, stb?

- a.) Igen
- b.) Nem

13. Szeretsz olvasni?

- a.) Igen
- b.) Nem

Kérdőív

14. Fejezd be a mondatokat!

- a.) Tegnap tudtam meg, hogy _____
_____.
- b.) Kisütött a nap, de _____
_____.
- c.) Megnéztük a filmet a barátommal, de _____
_____.
- d.) A leveleket ősszel nem csak összeszedni kell, hanem _____
_____.
- e.) Kati nem tudja, hogy a telefonon játszon, vagy _____
_____.
- f.) Kék ceruzám nem volt, ezért _____
_____.

15. Mi lehet a mondat eleje? Egészítsd ki!

- a.) _____, hiszen sokat segít.
- b.) _____, mert elesett.
- c.) _____, mivel nyert a lottón.
- d.) _____, mégis éhes maradt.
- e.) _____, vagy nem.
- f.) _____, de hideg van.

16. Írj a szavakhoz rokon értelmű szavakat!

- a.) Szép: _____
- b.) Humoros: _____
- c.) Okos: _____
- d.) Mogorva: _____
- e.) Barát: _____
- f.) Világosság: _____

17. Írj a szavakhoz ellentéteket!

a.) gonosz: _____

b.) nagy: _____

c.) kicsi: _____

d.) gyerek: _____

e.) bonyolult: _____

f.) óvatos: _____

18. Fejezd be a történetet egy mondattal!

Egy kutya, akinek a neve Pajtás volt, sokat játszott a kertben. Szeretett labdázni, gödröt ásni és madarakra ugatni. Egyszer Pajtás viszont bajba keveredett.

Köszöntenylvánítás

Ezúton szeretném megköszönni mindazoknak, akik hozzájárultak a szakdolgozatom elkészítéséhez és segítettek az út során.

Elsőként szeretném megköszönni konzulensemnek, Dr. Kövérné Dr. Nagyházi Bernadette Tanárnőnek, aki nagyszerű támogatást és iránymutatást nyújtott nekem dolgozatom megírása során. Köszönöm a sok értékes tanácsot és a végtelen türelmet, amit a munkám során kaptam.

Családomnak, köztük édesanyámnak és testvéremnek, hálás vagyok a sok szeretetért és támogatásért, amit tőlük kaptam.

Köszönet édesapámnak, aki már nincs köztünk - a szakdolgozatomat neki ajánlom, hisz nélküle nem sikerült volna eljutnom idáig.

Barátaimnak köszönöm, hogy mindig mellettem álltak, bátorítottak a nehezebb pillanatokban és kritikával illették dolgozatomat a leadása előtt.

Vőlegényemnek külön köszönet jár, aki még akkor is támogatott, amikor a saját szakdolgozatát készítette. Az ő bátorítása és biztatása mindig erőt adott számomra.

Végül, köszönettel tartozom az Egyetemnek és minden olyan intézménynek, amely lehetővé tette számomra a szakmai fejlődést és a kutatáshoz való hozzáférést.

Hallgatói nyilatkozat

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Czérna Gertrúd
A Hallgató Neptun kódja:	C9XDUZ
A dolgozat címe:	Nyelvhasználati különbségek eltérő szociális háttérű tanulók nyelvi teljesítményében
A megjelenés éve:	2023
A konzulens intézetének neve:	Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve:	Anyanyelvi és Gyermek kultúra Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Kaposvár, 2023. év november hó 11. nap

Hallgató aláírása

Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Czérna Gertrúd (hallgató Neptun azonosítója: C9XDUZ) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Kaposvár, 2023. év november hó 9. nap

belső konzulens